

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЗАПОРІЗЬКА
ПОЛІТЕХНІКА»**

М. Л. Смолярова

**ПРАВОВИЙ ТА СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ПРАЦІВНИКІВ
ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ**

Навчальний посібник

Запоріжжя • НУ «Запорізька політехніка» • 2019

УДК 347.97/.99:364(477)+351.74:364(477)

С 51

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Національного університету «Запорізька політехніка»
(протокол № 11 від 04 липня 2019 р.)*

Рецензенти:

К. Ю. Мельник – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри трудового та господарського права Харківського національного університету внутрішніх справ.

Л. Р. Наливайко – доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України, проректор Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

С 51   **Смолярова М. Л.** Правовий та соціальний захист працівників правоохоронних органів : навчальний посібник. – Запоріжжя: Національний університет «Запорізька політехніка», 2019. – 111 с.

ISBN 978-617-529-248-8

Видання розраховано на вивчення навчального курсу «Правовий та соціальний захист працівників правоохоронних органів» як нормативної дисципліни для підготовки фахівців за спеціальністю 262 – «Правоохоронна діяльність» на юридичних факультетах вищих навчальних закладів. Навчальний посібник призначений для отримання студентами знань та здобуття навичок з основних положень законодавчих актів, що регулюють службово-трудові відносини працівників правоохоронних органів і відносини у сфері їхнього правового та соціального захисту.

У навчальному посібнику містяться методичні вказівки, плани практичних занять, задачі, тестові завдання, тематика рефератів, нормативно-правові акти, література до кожної теми дисципліни.

Навчальний посібник може стати корисним для здобувачів вищої освіти, викладачів, працівників правоохоронних органів.

УДК 347.97/.99:364(477)+351.74:364(477)

ISBN 978-617-529-248-8

© Смолярова М. Л., 2019

© Національний університет «Запорізька політехніка», 2019

ПЕРЕДМОВА

Загальновідомо, що належний рівень правового та соціального захисту працівників правоохоронних органів впливає на ефективність їхньої службово-трудової діяльності. На сучасному етапі головним завданням держави є реформування системи правоохоронних органів, що передбачає також забезпечення додатковими соціальними гарантіями і правами працівників правоохоронних органів.

Майбутні працівники правоохоронних органів повинні знати не тільки свої повноваження за законодавством, а й свої гарантії та права. Для підготовки здобувачів вищої освіти за спеціальністю «Правоохоронна діяльність» передбачається вивчення нормативної дисципліни «Правовий та соціальний захист працівників правоохоронних органів».

Навчальний посібник підготовлено з метою надання допомоги в першу чергу студентам, які навчаються за спеціальністю «Правоохоронна діяльність», у вивченні всього комплексу правового регулювання службово-трудових відносин працівників правоохоронних органів і відносин у сфері їхнього правового та соціального захисту. Вивчення дисципліни «Правовий та соціальний захист працівників правоохоронних органів» передбачає, крім лекцій, проведення семінарських занять, виконання індивідуальних завдань за темами навчальної програми.

Навчальний посібник відповідає програмі навчальної дисципліни «Правовий та соціальний захист працівників правоохоронних органів». Разом із тим зміст посібника виходить за традиційні межі. Враховуючи те, що законодавство України багато в чому не відповідає сучасному стану розвитку ринкових відносин, авторка намагалася розширити зміст методичних вказівок завдяки аналізу не тільки чинного за конодавства України, а й актуальних проблем сьогодення у правовому регулюванні службово-трудових відносин та соціального захисту окремих працівників правоохоронних органів. Список джерел до кожної теми складено досить широкий, що допоможе студентові провести науковий пошук з питань, які його цікавлять.

Навчальний посібник складається з трьох розділів, що містять вісім тем. До кожної теми подано методичні вказівки, плани семінарських занять, перелік основних нормативних актів, список літератури, задачі та завдання. Питання плану семінарських занять є примірними, орієнтовними. Залежно від кількості годин викладач, що веде семінарські заняття, визначає коло основних питань, які студенти мають підготувати.

Обсяг питань, що вивчаються, досить великий. Природно, що повного знання їх від студентів вимагати важко, та в цьому і немає потреби. Головне, щоб студент у них орієнтувався, знав найбільш важливі вузлові норми, розумів їхній зміст та зв'язок з іншими нормами, умів їх знайти та застосувати у конкретній життєвій ситуації. Однак слід врахувати, що саме по собі читання нормативного акта – заняття малоєфективне, якщо не поєднувати його з вивченням наукових джерел.

Таким чином, готуючись до семінарських занять, треба:

- уважно ознайомитися з планом заняття і списком рекомендованих нормативних актів та літературних джерел;

- засвоїти методичні вказівки, вивчити відповідні питання в контексті;

- опрацювати нормативні акти з цієї теми;

- використовуючи вивчений матеріал, вирішити задачі, вказані викладачем.

Розкриваючи теоретичні питання, студенти повинні прагнути до максимально повного й чіткого викладу всіх досліджуваних проблем. При цьому важливо показати діалектику їхнього розвитку, розкрити відмінності у трактуванні розглядуваних положень, провести порівняльний аналіз питань, що висвітлюються у спеціальній літературі.

Аналізуючи зміст правових норм, студенти мають в обов'язковому порядку давати точні й конкретні посилання на відповідні нормативно-правові акти: вказувати, коли і ким вони прийняті, відповідні статті (пункти, підпункти і т. ін.). При цьому студенти повинні звертатися безпосередньо до нормативних актів, а не викладати їхній зміст за навчальною, довідковою або популярною літературою.

Вирішуючи практичні завдання (казуси), потрібно давати на поставлені запитання повні й обґрунтовані як нормативно, так і логічно відповіді. Потрібно уважно розібрати всі елементи задачі. Логічному й нормативному обґрунтуванню повинен відповідати кожний висновок, зроблений при відповіді на те або інше питання: і кінцевий, і проміжний. Не можна робити висновків, які лише фіксують порушення закону. Треба обов'язково показати наслідки такого порушення і способи відновлення порушених прав.

Для розв'язання ситуаційних задач необхідно застосовувати норми Конституції України, правила міжнародних договорів або міжнародних угод, судової практики, яка публікується у правничих журналах. Необхідно обов'язково враховувати зміни в законодавстві України.

Для підготовки реферату студенти самостійно обирають його тему. При цьому, як правило, у межах групи теми не повинні повторюватись.

Зауважимо, що вибір теми – це відповідальна справа і до неї потрібно ставитись досить серйозно. Обрана тема повинна викликати у студента певний інтерес, він мусить добре засвоїти тему в процесі вивчення дисципліни, щоб, працюючи над нею, повною мірою виявити свої знання і здібності. У випадку, коли студент вагається і є деякі сумніви у виборі теми, він може звернутись за допомогою до свого викладача, який читає лекційний курс.

Обравши тему реферату, студент визначає коло питань, що становлять її зміст. При цьому слід уважно ознайомитись з відповідним розділом програми дисципліни, переглянути свої записи лекцій та конспект до семінарських занять, а також монографії та наукові статті, присвячені цій темі. Усе це допоможе студентові скласти загальне уявлення про зміст роботи та підготує його до вивчення відповідної літератури. Після цього студент самостійно складає попередній план роботи. Він повинен відбивати вузлові питання теми, бути чітким та логічно послідовним. З метою полегшення написання роботи план може бути розгорнутий в тези з викладенням основного змісту питань і головних висновків, що витікають з роботи.

До плану, як правило, включають, крім вступу і висновків, не більше 3-5 найважливіших питань теми.

Текст повинен відбивати надану в рефераті інформацію у такій послідовності: об'єкт дослідження; мета роботи; методи дослідження; результати та їхня новизна; взаємозв'язок з іншими роботами; рекомендації щодо використання результатів роботи; правова ефективність; значущість роботи та висновки.

Виклад кожного розділу роботи слід розпочинати з суті справи, з постановки питання, з'ясування суті юридичного явища чи процесу, що аналізується. Потім переходити до характеристики властивих цьому процесу рис і особливостей, показати всі різноманітні форми їхнього прояву, відобразити його становлення і розвиток.

Висновки вміщують безпосередньо після викладення основної частини роботи, починаючи з нової сторінки. У висновках наводять оцінку одержаних результатів роботи або її окремого стану з урахуванням світових тенденцій вирішення поставленого завдання.

Перелік джерел, на які є посилання в основній частині реферату, наводять у кінці тексту з нової сторінки. Бібліографічні описи в списку використаних джерел подають у порядку, за яким вони вперше згадуються в тексті.

Оцінювання знань студентів відбувається на підставі таких критеріїв:

1. Правильність відповідей (правильне, достатньо глибоке викладення теоретичних понять дисципліни, законів України, інших правових актів).

2. Рівень усвідомлення матеріалу дисципліни і самостійність суджень.

3. Новизна навчальної інформації, рівень використання наукових (теоретичних знань) і правових норм.

4. Знання й розуміння взаємозв'язку досліджуваних правовідносин у результаті реалізації правових норм.

5. Вміння користуватися засвоєними теоретичними положеннями для правильного тлумачення і застосування правових норм, знань у конкретних ситуаціях.

Відповідь студента оцінюється і за формою, тобто з точки зору логічності, чіткості, виразності викладу навчального матеріалу.

За виконання науково-дослідницького завдання студенти отримують:

- 1) 5 балів – за підготовку реферату;
- 2) 10 балів – за підготовку тез на наукову конференцію;
- 3) 15 балів – за підготовку наукової статті.

Відповіді студентів на семінарських заняттях оцінюються з урахуванням, що максимальна кількість балів не повинна перевищувати 30 балів для денної форми навчання та 20 балів для заочної форми навчання:

- 1) усні відповіді – 3-10 балів;
- 2) письмові відповіді – 3-10 балів.

Виконання завдання для самостійної роботи студентів оцінюється залежно від якості їх виконання:

- 1) правильне вирішення одного тесту – 1 бал;
- 2) розв'язання однієї ситуаційної задачі – 5 балів;
- 3) інші роботи (підготовка плакатів, схем і кросвордів) – за узгодженням з викладачем.

Модуль вважається зарахованим, якщо сума балів дорівнює або перевищує 15 балів.

До підсумкового контролю студент допускається за умови, що сума модульних рейтингових оцінок не менше 45 балів.

Заключна рейтингова оцінка дисципліни визначається як сума модульних рейтингових оцінок і оцінки підсумкового контролю, максимальне значення якої становить 20 балів.

Відповідно до навчального плану формою підсумкового контролю є залік.

**ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ПРАВОВИЙ ТА СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ПРАЦІВНИКІВ
ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ»
(інформаційний обсяг навчальної дисципліни)**

**Змістовий модуль 1. ВСТУП ДО ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ
«ПРАВОВИЙ ТА СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ПРАЦІВНИКІВ
ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ»**

ТЕМА № 1. Предмет та основні поняття дисципліни «Правовий та соціальний захист працівників правоохоронних органів»

Поняття «правоохоронна діяльність». Суб'єкти правоохоронної діяльності. Поняття «правовий та соціальний захист працівників правоохоронних органів». Проблеми кадрового забезпечення правоохоронних органів. Сутність та завдання кадрового забезпечення в державі. Принципи кадрового забезпечення. Функції та методи кадрового забезпечення в державі. Зарубіжний досвід кадрового забезпечення правоохоронних органів.

ТЕМА № 2. Методологічні засади законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності

Поняття законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності. Форми законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності. Принципи законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності. Сутність та ознаки правоохоронної діяльності. Правоохоронні органи як суб'єкти здійснення правоохоронної діяльності. Напрями правоохоронної діяльності.

Змістовий модуль 2. ОСОБЛИВОСТІ СЛУЖБОВО-ТРУДОВИХ ТА СОЦІАЛЬНО-ЗАБЕЗПЕЧУВАЛЬНИХ ВІДНОСИН ОКРЕМИХ ПРАЦІВНИКІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

ТЕМА № 3. Правовий та соціальний захист працівників органів національної поліції

Особливості службово-трудоових правовідносин з працівниками органів національної поліції. Поняття та зміст категорій «правовий захист працівників поліції» та «соціальний захист працівників поліції». Нормативно-правове забезпечення державного захисту працівників правоохоронних органів. Гарантії, компенсації і пільги працівникам національної поліції. Захист трудових прав та законних інтересів

працівників національної поліції. Удосконалення законодавства щодо соціально-правового захисту працівників поліції.

ТЕМА № 4. Правовий та соціальний захист працівників органів прокуратури

Особливості службово-трудових правовідносин з працівниками органів прокуратури. Призначення на посаду прокурора. Порядок добору кандидатів та їх призначення на посаду прокурора. Спеціальна підготовка кандидата на посаду прокурора. Порядок переведення прокурора на посаду до іншого органу прокуратури. Порядок звільнення прокурора з адміністративної посади, припинення, зупинення його повноважень на посаді. Підстави для притягнення прокурора до дисциплінарної відповідальності. Види дисциплінарних стягнень. Статус Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів. Оскарження рішення, прийнятого за результатами дисциплінарного провадження. Заробітна плата прокурора. Відпустка прокурора. Матеріально-побутове забезпечення прокурора. Заходи соціального захисту прокурора. Пенсійне забезпечення працівників прокуратури.

ТЕМА № 5. Правовий та соціальний захист працівників суду

Особливості трудових правовідносин з працівниками суду. Вимоги до кандидатів на посаду судді. Порядок добору та призначення на посаду судді. Проведення спеціальної перевірки щодо кандидата на посаду судді. Спеціальна підготовка кандидата на посаду судді. Проведення конкурсу на зайняття вакантної посади судді. Призначення на посаду судді. Переведення судді до іншого суду. Кваліфікаційне оцінювання суддів. Підготовка судді для підтримання його кваліфікації. Дисциплінарна відповідальність судді. Види дисциплінарних стягнень до суддів. Погашення дисциплінарного стягнення. Звільнення судді з посади. Припинення повноважень судді. Забезпечення суддів. Пенсія або щомісячне довічне грошове утримання судді у відставці.

ТЕМА № 6. Правовий та соціальний захист працівників органів служби безпеки

Правове регулювання трудових відносин співробітників та працівників Служби безпеки України. Склад кадрів Служби безпеки України. Правові гарантії захисту військовослужбовців Служби безпеки України та громадян, які беруть участь у забезпеченні державної

безпеки. Відповідальність співробітників Служби безпеки України. Відповідальність за неправомірні дії, що перешкоджають реалізації повноважень Служби безпеки України.

Змістовий модуль 3. ФОРМИ ТА СПОСОБИ ЗАХИСТУ ПРАВ ПРАЦІВНИКІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

ТЕМА № 7. Державний захист працівників суду і правоохоронних органів

Права працівників суду і правоохоронних органів та їхніх близьких родичів щодо заходів державного захисту. Види спеціальних заходів забезпечення безпеки. Порядок здійснення заходів безпеки. Підстави і приводи для вжиття спеціальних заходів забезпечення безпеки. Органи, які приймають рішення про вжиття спеціальних заходів забезпечення безпеки. Органи, які здійснюють заходи забезпечення безпеки. Порядок прийняття рішення про застосування спеціальних заходів забезпечення безпеки. Права та обов'язки органів, які забезпечують безпеку осіб, узятих під захист. Скасування спеціальних заходів забезпечення безпеки. Відповідальність за невжиття заходів безпеки. Відповідальність за розголошення відомостей про заходи безпеки. Майнова відповідальність особи, взятої під захист.

ТЕМА № 8. Правові засоби вирішення службово-трудова спорів

Вирішення службово-трудова спорів у порядку підлеглості. Вирішення спорів з приводу прийняття громадян на публічну службу, її проходження, звільнення з публічної служби в судовому порядку. Інші способи захисту службово-трудова прав. Удосконалення законодавства, яке регламентує розгляд службово-трудова спорів працівників правоохоронних органів.

РОЗДІЛ 1
ВСТУП ДО ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ
«ПРАВОВИЙ ТА СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ПРАЦІВНИКІВ
ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ»

Тема 1. Предмет та основні поняття дисципліни «Правовий та соціальний захист працівників правоохоронних органів»

Вимоги до знань та вмінь

Знати:

- поняття «правоохоронна діяльність»;
- суб'єктів правоохоронної діяльності;
- поняття «правовий та соціальний захист працівників правоохоронних органів»;
- функції та методи кадрового забезпечення в державі;
- зарубіжний досвід кадрового забезпечення правоохоронних органів.

Вміти:

- аналізувати правові акти та інші документи за допомогою різних наукових методів;
- застосувати теоретичні і практичні знання, отримані в процесі вивчення дисципліни, на практиці.

План семінарського заняття

1. Поняття «правоохоронна діяльність». Правоохоронні органи в Україні.
2. Поняття «правовий та соціальний захист працівників правоохоронних органів».
3. Проблеми кадрового забезпечення правоохоронних органів.
4. Функції та методи кадрового забезпечення в державі.
5. Зарубіжний досвід кадрового забезпечення правоохоронних органів.

Методичні вказівки

У законодавстві немає чіткого визначення поняття правоохоронної діяльності. Крім того, у правових актах поняття правоохоронної діяльності та правоохоронних органів тлумачаться по-різному, а часто навіть суперечать одне одному. Нечітке й суперечливе вживання

законодавцем терміна «правоохоронні органи» свідчить про відсутність єдиного підходу в його розумінні й тлумаченні. Це ускладнює розв'язання теоретичних проблем у цій сфері, негативно впливає на правове регулювання компетенції правоохоронних органів, правове й соціальне становище їхніх працівників, а отже, на їхню діяльність загалом.

Найприйнятніше визначення терміна «правоохоронні органи» містилося у ч. 4 ст. 1 Закону України «Про демократичний цивільний контроль над воєнною організацією і правоохоронними органами держави» (втратив чинність від 08.07.2018 р.), згідно з якою «правоохоронні органи – державні органи, які відповідно до законодавства здійснюють правозастосовні або правоохоронні функції».

Правоохоронними органами в Україні можна вважати такі державні органи або їхні підрозділи, що здійснюють правоохоронні функції: суд; органи прокуратури; органи внутрішніх справ; органи служби безпеки; антикорупційні органи (НАБУ, НАЗК, Нацагентство з повернення активів); Військова служба правопорядку у Збройних Силах України; Служба зовнішньої розвідки України; митні органи; органи охорони державного кордону; органи Державної податкової служби (у тому числі підрозділи податкової міліції органів Державної податкової служби); органи та установи виконання покарань; слідчі ізолятори; органи Державної фінансової інспекції; органи рибоохорони; органи державної лісової охорони; Антимонопольний комітет України; Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку; Управління державної охорони України; Державна санітарно-епідеміологічна служба; Державна екологічна інспекція; Державна інспекція ядерного регулювання України; органи захисту прав споживачів; Державна архітектурно-будівельна інспекція України; нотаріат; виконавча служба.

Студенти повинні знати поняття «правовий захист працівників правоохоронних органів» та «соціальний захист працівників правоохоронних органів». Правовий захист працівників правоохоронних органів – це система юридичних засобів, за допомогою яких уповноважені на те державні органи та посадові особи забезпечують реалізацію і захист законодавчо встановлених організаційно-правових гарантій з метою гарантування стану правової захищеності працівників правоохоронних органів. Соціальний захист працівників правоохоронних органів – це система заходів та соціальних пільг, що забезпечують задоволення матеріальними і духовними потребами та компенсують певні обмеження, встановлені законодавством щодо цих категорій працівників.

Студенти повинні звернути увагу, що кадрова політика, кадрова робота і робота з кадрами характеризують три взаємопов'язані напрями виконання кадрової функції, яка забезпечує діяльність системи роботи з кадрами в правоохоронних органах. Ефективне кадрове забезпечення правоохоронних органів потребує адекватного правового регулювання. Тому управління кадрами виступає комплексною системою, елементи якої пов'язані з основними напрямками кадрового забезпечення, до яких належать як напрями реалізації кадрової функції управління, так і загальні та допоміжні (забезпечувальні) функції управління. Студенти повинні добре знати функції та методи кадрового забезпечення в державі. Характеризуючи їх, потрібно розкрити нормативну базу та звернути увагу на зарубіжний досвід кадрового забезпечення державного управління.

Ситуаційні задачі та завдання для самостійної роботи

Задача 1

На 10 число у компанії «Пандора» було заплановано атестацію персоналу, з відповідним наказом про проведення атестації співробітники були ознайомлені під розписку. 10 числа о 10:00 до фірми зателефонував невідомий і повідомив, що приміщення заміновано. Весь персонал було оперативно евакуйовано, на місце події викликали вибухотехніків, кінологів, працівників Національної поліції.

Під час розслідування анонімного дзвінка вибухівку не знайшли, а з роздруківки телефонних дзвінків з'ясувалося, що у компанію «Пандора» телефонували з мобільного номера працівника фірми Клаповухого, якого з-поміж інших мали атестувати того дня. Водночас Клаповухий надав оперативним працівникам інформацію, що напередодні у нього зник телефон, і, скоріше за все, крадіжка відбулася у приміщенні компанії. Більше того, Клаповухий повідомив, що у нього в колективі склалися неприємні стосунки з одним колегою через кращі результати роботи порівняно з результативністю колеги.

Що таке атестація персоналу? Які категорії працівників підлягають атестації? Як часто проводиться атестація персоналу? Хто може бути залучений до складу атестаційної комісії? Хто звільняється від атестації? Які документи має подати особа для проведення атестації? Які рішення виносить атестаційна комісія за результатами атестації? Як оскаржується рішення атестаційної комісії?

Проаналізуйте дії керівництва компанії під час виникнення надзвичайної ситуації. Чи буде співробітникам компанії оплачений час

(4 години), коли вони фактично не працювали внаслідок здійснення оперативних заходів?

Яких заходів мають ужити роботодавці з метою попередження нещасних випадків на виробництві, запобігання смертей за реалії сьогодення, коли триває війна на сході України і оперативні працівники викривають цілі арсенали зброї, вибухівки тощо? Чи має роботодавець у прифронтових регіонах обладнати бомбосховище?

Задача 2

Прокурор Цілуйко отримав повістку міського військкомату на прибуття до призовної дільниці для проходження комісії згідно з Порядком організації підготовки та проведення призову громадян України на строкову військову службу.

Чи має право Цілуйко на відстрочку від призову, якщо він є єдиною працездатною особою в сім'ї, має хвору матір-інваліда та неповнолітнього брата?

Задача 3

Прокурор Самохвалова пропрацювала в прокуратурі кілька років і лише під час звільнення повідомила, що має статус одинокої матері, про що подала відповідні документи.

Чи має Самохвалова право на соціальну відпустку за весь час роботи?

Задача 4

Заступника прокурора Дятла відправили у службове відрядження до м. Києва. Дятел узяв участь у з'їзді прокурорів, виступив з доповіддю. Після офіційного заходу під час бенкету (за рахунок коштів організаторів заходу) Дятел дав інтерв'ю журналістам телеканалу «ГВ 5», дослівний текст якого фрагментарно був озвучений у випуску новин, а повний текст – розміщений на сайті телеканалу. В інтерв'ю були озвучені суми посадових окладів працівників прокуратури, нарікання на неналежне матеріально-технічне забезпечення органів прокуратури, незадовільний санітарно-технічний стан приміщень органів прокуратури.

Після повернення з відрядження Дятел пред'явив чеки на суму 2000 грн. з їдальні, пральні, готелю (включаючи телефонні розмови, напої з мінібару) прокурору, тоді як сума, перерахована на картку заступника прокурора для покриття затрат на відрядження, становила 1000 грн.

Після проведення усної бесіди з Дятлом на предмет негідної високого звання працівника прокуратури поведінки останнього під час офіційного заходу, марнотратства під час службового відрядження (не личить працівнику прокуратури за добу витратити державні кошти у чималих розмірах) місцевий прокурор порушив питання перед керівником регіональної прокуратури про накладення на Дятла дисциплінарного стягнення. Розпочалася перевірка, у ході якої проводилися опитування колег по роботі Дятла, його знайомих з метою зібрати якомога більше відомостей про Дятла. З особливої справи Дятла випливає, що він – з династії прокурорських працівників, має чимало заохочень за 12 років роботи в органах прокуратури.

Яке рішення стосовно Дятла може прийняти Кваліфікаційно-дисциплінарна комісія прокурорів за результатами дисциплінарного провадження? Що таке службове відрядження? Якими нормативно-правовими актами регламентуються відрядження у межах України? Чи можна витрати Дятла на відрядження вважати надміру витраченими коштами? Дайте правову оцінку описаній ситуації.

Задача 5

Співробітника Національної поліції м. Мелітополя Сіліна, що кермував службовим автомобілем у штатському в робочий час, зупинили працівники патрульної поліції м. Запоріжжя через порушення правил проїзду перехресть (світлофор не працював). Під час діалогу Сілін відмовився пояснювати причини відсутності однострою Національної поліції, мотиви перебування у службовому автомобілі двох сторонніх осіб, наполягав на своїй правоті щодо черговості проїзду перехрестя і, взагалі, зібрав навколо себе натовп людей, намагаючись заручитися підтримкою випадкових свідків. Під шумок один із пасажирів автомобіля зник з місця пригоди, а інший – почав інсценувати напад астми. Під супроводом двох поліцейських патрулів Сілін доправив «хворого» до найближчої лікарні.

Чи не порушив Сілін присягу поліцейського? Чи передбачено відповідальність за відсутність форменого одягу поліцейського при виконанні службових обов'язків в робочий час? Чи доцільно було в цій ситуації скласти адміністративний протокол? Чи фіксуються на відеореєстратор у службовому авто чи камеру, розміщену на форменому одязі, дії поліцейського протягом робочого дня? Чи можуть у поліцейському авто перебувати сторонні особи?

Яких дисциплінарних заходів доцільно вжити стосовно Сіліна? Чи діє Дисциплінарний статут Національної поліції України?

Тестові завдання:

Тест 1. Предметом вивчення навчальної дисципліни є:

- А – службово-трудові відносини працівників правоохоронних органів;
- Б – суспільні відносини у сфері правового та соціального захисту працівників правоохоронних органів;
- В – відносини щодо державного управління.

Тест 2. Основними завданнями навчальної дисципліни є:

- А – дослідження основ правоохоронної діяльності та законодавчо-нормативної бази в цій сфері;
- Б – вивчення механізму правового та соціального захисту працівників правоохоронних органів та його основних елементів;
- В – використання понятійного апарату, розробленого теорією держави і права, трудовим, цивільним, адміністративним, кримінальним правом та правом соціального забезпечення;
- Г – вивчення механізму правового регулювання організації державної служби.

Тест 3. Правоохоронна діяльність – це:

- А – державна правомірна діяльність, що полягає у впливі на поведінку людини або групи людей з боку уповноваженої державою посадової особи шляхом охорони права, відновлення порушеного права, припинення або розгляду порушення права, його виявлення або розслідування з обов'язковим додержанням установлених у законі процедур для цієї діяльності;
- Б – державна діяльність, яка здійснюється з метою охорони права спеціально уповноваженими органами шляхом засто сування юридичних заходів впливу із суворим дотриманням встановленого законом порядку;
- В – правова допомога юридичним особам, громадянам України, іноземцям і особам без громадянства та захист фізичних осіб від обвинувачення.

Тест 4. Правоохоронні органи – це:

- А – державні органи, що на підставі законодавства держави здійснюють правоохоронну (правозастосовну та правозахисну) діяльність;

Б – структуровані колективи службовців, що здійснюють державні і недержавні функції контролю, нагляду, досудового слідства, охорону й захист усіх форм власності, охорону природи, охорону прав, свобод та законних інтересів людини і громадянина, інші правоохоронні функції;

В – органи, що утворюються для здійснення діяльності по захисту фізичних і юридичних осіб від правопорушень та зловживань правом із боку суспільства, держави, місцевого самоврядування, недержавних об'єднань людей та окремих фізичних осіб.

Тест 5. Правовий захист працівників правоохоронних органів – це:

А – система юридичних засобів, за допомогою яких уповноважені на те державні органи та посадові особи забезпечують реалізацію і захист законодавчо встановлених організаційно-правових гарантій з метою гарантування стану правової захищеності працівників правоохоронних органів;

Б – передбачений законом державний захист життя, здоров'я, честі, гідності, житла, майна працівників органів правопорядку, членів їхніх сімей та близьких родичів від злочинних посягань та інших протиправних дій;

В – система заходів та соціальних пільг, що забезпечують задоволення матеріальними і духовними потребами та компенсують певні обмеження, встановлені законодавством щодо цих категорій працівників.

Тест 6. Соціальний захист працівників правоохоронних органів – це:

А – державні заходи, що компенсують складність і напруженість служби в органах правопорядку, стимулюють службову діяльність цих працівників, що дає можливість мінімізувати корупційні правопорушення у діяльності працівників правоохоронних органів;

Б – система заходів та соціальних пільг, що забезпечують задоволення матеріальними і духовними потребами та компенсують певні обмеження, встановлені законодавством щодо цих категорій працівників;

В – система юридичних засобів, за допомогою яких уповноважені на те державні органи та посадові особи забезпечують реалізацію і захист законодавчо встановлених організаційно-правових гарантій з метою гарантування стану правової захищеності працівників правоохоронних органів.

Тест 7. Під функціями кадрового забезпечення державного управління розуміється:

А – окремі напрями роботи з кадрами органів державного управління;

Б – система державного управління, спрямована на забезпечення нормальної правоохоронної діяльності за допомогою підбору, розстановки, навчання та виховання кадрів, які відповідають певним вимогам;

В – основні напрями впливу норм на поведінку працівників у процесі правоохоронної діяльності.

Тест 8. Методи залучення кадрів на державну службу:

А – активні (пошук працівників через засоби масової інформації, центри зайнятості);

Б – пасивні (працівники самі шукають собі роботу і серед цієї маси обираються відповідні фахівці);

В – другорядні (пошук працівників представниками роботодавця).

Тест 9. До функцій кадрової служби належать:

А – визначення потреби в кадрах, планування кадрового забезпечення і руху кадрів;

Б – організація підбору, розміщення й виховання персоналу;

В – дослідження і аналіз ділових, професійних і особистих якостей працівників підприємства;

Г – організація діловодства з роботи з персоналом;

Д – оцінка і атестація персоналу підприємства;

Е – організація навчання і підвищення кваліфікації персоналу;

Є – формування кадрового резерву, підготовка керівних кадрів і управління просуванням по службі;

Ж – поліпшення умов роботи і розв'язання соціальних питань;

З – розвиток мотивації, кар'єри працівників.

Тест 10. Під час професійного відбору кадрів повинні використовуватися такі методи:

А – моральний потенціал державного службовця;

Б – культурний потенціал державного службовця;

В – управлінський потенціал державного службовця;

Г – творчий потенціал державного службовця.

Завдання для самостійної роботи

1. Самостійне опрацювання теоретичних питань:

1. Дайте визначення поняття «правоохоронна діяльність».
2. Дайте визначення поняття «правоохоронні органи».
3. Назвіть правоохоронні органи в Україні.
4. Дайте визначення терміна «правовий захист працівників правоохоронних органів».
5. Дайте визначення терміна «соціальний захист працівників правоохоронних органів».
6. На вашу думку, які існують проблеми кадрового забезпечення правоохоронних органів?
7. Назвіть функції кадрового забезпечення в державі.
8. Які методи використовують кадрові служби під час професійного відбору працівників для правоохоронних органів?
9. Який існує порядок відбору кадрів на державну службу?
10. Яким чином здійснюється відбір кадрів на державну службу у зарубіжних країнах?

2. Написання рефератів за темою:

1. Правоохоронні органи в Україні.
2. Правові проблеми у правоохоронній діяльності.
3. Соціально-правовий захист працівників правоохоронних органів.
4. Зарубіжний досвід кадрового забезпечення правоохоронних органів.

Рекомендована література

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96 ВР // Відомості Верхової Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Про громадянство України: Закон України від 18.01.2001 р. № 2235-III// Відомості Верхової Ради України. – 2001. – № 13. – Ст. 65.
3. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів: Закон України від 15.03.1994 р. № 2509-VIII// Відомості Верхової Ради України. – 1994. – № 11. – Ст. 50.
4. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 р. № 889-VIII// Відомості Верхової Ради України. – 2016. – № 4. – Ст.43.

5. Про державну тасмницю: Закон України від 21.01.1994 р. № 3855-ХІІ// Відомості Верхової Ради України. – 1994. – № 16. – Ст. 93.

6. Про затвердження Порядку проведення конкурсу на зайняття посад державної служби: Постанова Кабінету Міністрів України від 25.03.2016 р. № 246 // Офіційний вісник України. – 2016. – № 28. – Ст. 1116.

7. Про захист суспільної моралі: Закон України від 20.11.2003 р. № 1296-ІV// Відомості Верхової Ради України. – 2004. – № 14. – Ст. 192.

8. Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживання ними: Закон України від 15.02.1995 р. № 62/95-ВР// Відомості Верхової Ради України. – 1995. – № 10. – Ст. 62.

9. Про контррозвідувальну діяльність: Закон України від 26.12.2002 р. № 374-ІV// Відомості Верхової Ради України. – 2003. – № 12. – Ст. 89.

10. Про національну безпеку України: Закон України від 20.07.2018 р. № 2469-VIII // Офіційний вісник України. – 2018. – № 55. – Ст. 1903.

11. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII// Відомості Верхової Ради України. – 2015. – № 40–41. – Ст. 379.

12. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 р. № 1697-VII// Відомості Верхової Ради України. – 2015. – № 2-3. – Ст.12.

13. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 р. № 1402-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2016. – № 31. – Ст. 545.

14. Про участь громадян в охороні громадського порядку та державного кордону: Закон України від 22.06.2000 р. № 1835-III // Відомості Верхової Ради України. – 2000. – № 40. – Ст. 338.

Основна:

1. Венедиктов В. С., Іншин М. І., Клемпарський М. М. та ін. Організаційно-правові засади підготовки персоналу органів внутрішніх справ України: Наук.-практ. посібник / За заг. ред. д-ра юрид. наук В. С. Венедиктова. – Харків: Вид-во НУВС, 2003. – 273 с.

2. Мельник М. Л., Хавронюк М. І. Правоохоронні органи та правоохоронна діяльність. Навчальний посібник / М. Л. Мельник, М. І. Хавронюк. – К.: Атіка, 2002. – 576 с.

3. Теорія та практика правоохоронної діяльності органів внутрішніх справ України: Навчальний посібник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф.

М. І. Іншина, д-ра юрид. наук, проф., чл.-кор. НАПрН України
В. І. Олефіра. – К.: «Хай-Тек Прес», 2012. – 1192 с.

Додаткова:

1. Гаман Т. Кадрове забезпечення інформаційної діяльності органів державного управління в регіоні України / Т. Гаман // Вісник державної служби управління України. – 2005. – № 3. – С. 12–15.

2. Манжула А., Янко О. Кадрове забезпечення органів внутрішніх справ на тлі становлення демократичних процесів в Україні // Підприємництво, господарство і право. – 2005. – № 3. – С. 82–85.

3. Мельник К. Ю. Соціально-правовий захист працівників органів внутрішніх справ (проблеми теорії та практики) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05 / К. Ю. Мельник. – Х., 2003. – 202 с.

Тема 2. Методологічні засади законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності

Вимоги до знань та вмінь

Знати:

поняття законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності;

форми законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності;

принципи законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності;

сутність та ознаки правоохоронної діяльності;

суб'єктів здійснення правоохоронної діяльності.

Вміти:

аналізувати правові акти та інші документи за допомогою різних наукових методів;

застосувати теоретичні і практичні знання, отримані в процесі вивчення дисципліни, на практиці.

План семінарського заняття

1. Поняття законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності.
2. Форми законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності.
3. Принципи законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності.
4. Сутність та ознаки правоохоронної діяльності.
5. Правоохоронні органи як суб'єкти здійснення правоохоронної діяльності. Напрями правоохоронної діяльності.

Методичні вказівки

Студенти повинні з'ясувати, що законодавство є засобом досягнення й реалізації основної ідеї права (досягнення рівності, свободи й справедливості) як засобу належного юридичного оформлення правил поведінки.

Нормативно-правовий акт як форма вираження норм права й законодавство як сукупність нормативних правових актів являють собою сполучення певних сигналів – слів, пропозицій, символів, що утворюють інформаційну систему. У такому плані законодавство є способом закріплення й зберігання інформації про правила поведінки – норми права, логічну систему соціальної інформації. Нормативно-правовий акт і є інформацією, зафіксованою у вигляді тексту.

Питання про поняття законодавства нерозривно пов'язане з питанням про праворозуміння. Законодавство є способом закріплення й вираження нормативного блоку права – правових норм. При використанні вузького підходу в праворозумінні законодавство й право ототожнюються. До складу законодавства включаються закони й інші нормативні правові акти, що видаються органами державної влади та регламентують діяльність працівників органів правопорядку та їхній соціально-правовий захист.

Чинне законодавство України у сфері правоохоронної діяльності умовно можна поділити на декілька груп, урахувавши класифікацію за об'єктом регулювання. До першої групи слід зарахувати нормативно-правові акти, що визначають засади здійснення правоохоронної діяльності, визначають правовий статус правоохоронних органів та організацій, до другої – нормативно-правові акти, що встановлюють систему правоохоронних органів та організацій і визначають правовий статус суб'єктів правоохоронної діяльності.

Правові засади організації та функціонування правоохоронної системи закріплено в законах України «Про Національну поліцію», «Про Національну гвардію України», «Про Службу безпеки України», «Про прокуратуру», «Про розвідувальні органи України», «Про контррозвідувальну діяльність», «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», «Про судоустрій і статус суддів», «Про конституційний суд України», «Про нотаріат», «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про боротьбу з тероризмом», «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю», «Про запобігання корупції», у Податковому кодексі України, Кримінальному кодексі України, Кримінально-процесуальному кодексі України, і цей перелік можна продовжити. Крім цього, до форм законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності зараховують укази й розпорядження

президента, постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України, акти міністерств та відомств.

Студенти повинні знати визначення принципів законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності. Під принципами законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності розуміють основні положення та ідеї, на які спирається законодавець у своїй діяльності, результатом якої є створення правових норм, виражених у нормативних правових актах.

До основних принципів правотворчої діяльності сучасних цивілізованих держав належать: демократизм, законність, гуманізм, науковий характер, професіоналізм, ретельність підготовки проєктів, технічна досконалість актів, що приймаються. Проте основні принципи правотворчості в нормотворчій діяльності органів внутрішніх справ мають особливості. Окрім цього, існують і спеціальні основні ідеї, характерні тільки для відомчої нормотворчості МВС, зокрема, принцип єдності, принцип неприпустимості протиставлення законності і доцільності, принцип наукової обґрунтованості, принцип оптимізації і мінімізації, принцип цільової орієнтації, принцип плановості. По суті справи, виокремлені принципи є вимогами, які необхідно застосовувати до загальних принципів законності і науковості, оскільки в них акцент робиться на дотриманні цих принципів.

Студенти повинні розкрити такі основні принципи законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності, як законність, науковість, технічна досконалість, демократизм, гуманізм, професіоналізм і гласність.

Структурно до системи правоохоронної діяльності належать такі напрями:

- діяльність із забезпечення охорони учасників кримінального судочинства;
- діяльність органів прокуратури;
- діяльність із виявлення, запобігання та розслідування злочинів;
- діяльність із захисту державної (національної) безпеки, державного кордону та правопорядку. Кожен напрям правоохоронної діяльності має суттєві особливості й ознаки.

Основна ознака правоохоронної діяльності полягає в її властивості охороняти права фізичної або юридичної особи публічно встановленими процедурами. Вона впливає на поведінку людей за допомогою використання дозволів, приписів, заборон або реалізації юридичної відповідальності. Вона виступає своєрідним охоронним інструментом держави.

Протидія правоохоронній діяльності є небажаною, а в певних випадках – неприпустимою. Осіб, які перешкоджають правоохоронній діяльності, може бути притягнуто до юридичної відповідальності.

Другою ознакою правоохоронної діяльності є процедурний характер діяльності. Способи здійснення правоохоронної діяльності складаються із спеціально встановлених юридичних процедур, таких як подання позову, звернення, опитування, допит та ін. Порухення посадовими особами правоохоронних органів встановлених процедур визнають істотним порушенням процесуального законодавства. Усі процедури правоохоронного призначення є формально визначеними і мають протокольну форму. Це означає, що будь-яка процесуальна дія (порушення кримінальної справи, затримання підозрілого, допит, обшук) має протоколюватися з дотриманням вимог закону.

Третьою ознакою правоохоронної діяльності визнають професійну ознаку особи, яка є суб'єктом такої діяльності. Здійснювати таку діяльність має лише компетентна, фахова підготовлена, вповноважена державою посадова особа. За характером виконуваних повноважень слід розмежовувати прокурорські, слідчі, оперативні, дізнавельські, нотаріальні, виконавчі та контрольні-перевірочні правоохоронні дії. Права здійснювати такі дії не можуть делегуватись іншій посадовій особі.

Обсяг повноважень залежить від посади, яку обіймає особа, її професійного рангу або спеціального звання. Повноваження керівника органу завжди ширші, ніж у підлеглої особи. Відповідно до меж своєї компетенції посадові особи видають відповідні акти, які діють у певній галузі. Кадри правоохоронних органів формують переважно з юристів або осіб, які мають спеціальну підготовку.

Студенти повинні розглянути суб'єктів здійснення правоохоронної діяльності та визначити поняття «правоохоронні органи». Варто звернути увагу на те, що правоохоронна діяльність за своїм змістом є багатопланою, що проявляється у відносній розмаїтості конкретних напрямів, з яких вона складається. Так, основними напрямками правоохоронної діяльності є правосуддя, виявлення й розслідування злочинів та прокурорський нагляд за додержанням законів органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство та за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян.

Ситуаційні задачі та завдання для самостійної роботи

Задача 1

За відсутності директора адвокатської фірми інспектор з кадрів Соколова дозволила провідному юрисконсульту Тихомировій (відповідальна за розгляд трудових спорів) раніше на 2 години піти з роботи за дитиною у дитсадок. Саме в цей час із позачерговою перевіркою фірми приїхали представники Державної інспекції з питань праці. Перевірка була зумовлена анонімним телефонним дзвінком на гарячу лінію Держпраці.

Охорона пропустила інспекторів у приміщення фірми. На телефонні дзвінки персоналу ні директор фірми, ні юрисконсульт Тихомирова не відповідали.

Згодом, проглянувши записи з камер внутрішнього спостереження, директор побачив, як під цей шум юрисконсульт Хитрук скопіював на флешку якусь інформацію з його (директора юридичної фірми) робочого комп'ютера.

Які порушення у сфері управління персонал допустив у цьому разі? Чи може перевірка проводитися за відсутності адміністрації? Чи правильно діяла охорона, дозволивши доступ до всіх приміщень фірми? Чи вправі директор юридичної фірми оскаржити дії інспекторів? Чи має роботодавець заздалегідь відпрацювати з персоналом алгоритм дій у подібній ситуації? Як стратегічно грамотно побудувати лінію поведінки директора юридичної фірми з Хитруком? Проаналізуйте справу і складіть правовий висновок із посиланням на відповідне законодавство.

Задача 2

Приватний нотаріус запросив помічника нотаріуса Опрятного до себе в кабінет і пред'явив для ознайомлення наказ про звільнення за угодою сторін. Опрятний розхвилювався, схопив зі стола роботодавця кришталеву вазу, розбив її і почав погрожувати розпрравою над собою, якщо той дасть хід наказу про звільнення.

Кабінет нотаріуса не обладнаний тривожною кнопкою, камери внутрішнього спостереження відсутні. Після тривалих переговорів нотаріусу вдалося домовитися з Опрятним, і останній повернувся до свого робочого місця.

Чи варто тримати психолога у штаті? Чи може цей випадок бути розголошений та обговорений у колективі?

Чи зобов'язані особи при працевлаштуванні проходити медичний огляд? Чи доцільно в цій ситуації направити Опрятного на позачерговий медичний огляд? Проаналізуйте справу і складіть правовий висновок із посиланням на відповідне законодавство.

Задача 3

На юридичній фірмі розробили Правила корпоративної етики. З цими правилами ознайомили персонал за допомогою електронного листування. Зокрема, у тексті Правил були прописані, з-поміж іншого, такі пункти:

1) у розділі «Етикет спілкування з клієнтами» – персонал не приймає від клієнтів подарунків, гонорарів тощо;

2) у розділі «Телефонний етикет» – з урахуванням тієї обставини, що замовлення приймаються за допомогою телефонного спілкування персоналу з клієнтом, співробітники юридичної фірми мають відповідати на всі вхідні дзвінки (по можливості), у спілкуванні бути привітними, ненав'язливими і спілкуватися державною або англійською мовою;

3) у розділі «Формений одяг» – персонал при виконанні трудових обов'язків має перебувати у форменому одязі, розробленому дизайнерами юридичної компанії окремо для жінок та для чоловіків;

4) у розділі «Попередження конфліктів» – персонал підприємства має телефонувати на номер гарячої лінії з інформацією про конфлікти, що назрівають у колективі;

5) у розділі «Спільне дозвілля персоналу» – персонал фірми коштом роботодавця практикує стрибки з парашутом власного виробництва тощо.

Під час ділового обіду консультант фірми Кухар прийняв як презент запонки ділового партнера. Секретар директора Чувал відмовилася носити формений одяг, тому що він їй не личить, повніть, натомість розробила власний сучасний дизайн форменого одягу та подала свій проект на розгляд комісії. Юрисконсульт Жокур постійно спілкується телефоном з потенційними клієнтами російською мовою або суржиком. Діловод Мирна втретє протягом тижня телефонує на номер гарячої лінії зі скаргами на неякісні папки. Водій фірми Хрущ носить на роботу картату краватку з логотипом фірми-конкурента.

За порушення Правил корпоративної етики з усіма вищеперахованими співробітниками було проведено усну бесіду. Кухаря позбавили премії, тоді як Чувал перевели на посаду помічника секретаря, Жокуру оголосили догану і направили на курси ділової української мови, Мирній підвищили норми праці, а Хрущу оголосили

сувору догану із записом у трудовій книжці і подарували стриману краватку.

Проаналізуйте управлінські дії роботодавця у сфері дисципліни праці співробітників. Проведіть правову експертизу змісту розроблених Правил.

У яких сферах діють Правила корпоративної етики? Чи існують на теренах України Кодекси етичної поведінки? Хто розробляє проект Правил та у якому порядку вони затверджуються? Які розділи можуть бути включені до тексту Правил? Чи можуть Правила містити норми щодо стилю ділової поведінки співробітників поза межами підприємства (у ресторані під час ділових зустрічей, у відрядженні, під час спілкування з діловими партнерами, під час відпустки співробітника тощо)? Яка відповідальність передбачена за порушення Правил корпоративної етики? Як часто доцільно переглядати зміст Правил?

Підготуйте текст Кодексу корпоративної етики персоналу юридичної фірми.

Задача 4

Юрисконсульт Пастухов, що є штатним працівником юридичної фірми «Юридичний консалтинг», близько 08:00 години 07 березня застряг у ліфті, внаслідок чого не з'явився на роботі. Аварійно-рятувальна служба Запоріжжиськкліфту звільнила Пастухова з ліфтової кабіни близько 12:00 години того ж дня. У ліфті не працює мобільний зв'язок, проте Пастухов попросив сусіда, який першим відреагував на його прохання про допомогу, зі свого мобільного телефону подзвонити колегам по роботі, щоб попередити про причини затримки.

Після дзвінка сусід повідомив, що йому відповіли: Пастухов у юридичній фірмі не працює відсьогодні, оскільки він прогуляв важливу зустріч з постійним клієнтом фірми і керівництво вже не може закривати очі на його постійні запізнення на роботу, з обідньої перерви, на ділові зустрічі тощо. Така поведінка підриває ділову репутацію фірми, шкодить іміджу керівництва і суперечить Кодексу етичної поведінки персоналу юридичної фірми «Юридичний консалтинг».

Пастухова після звільнення з кабіни ліфта доправили в лікарню з гіпертонічним кризом. Після проходження курсу лікування за рахунок коштів, що надійшли на його банківську картку як остаточний розрахунок при звільненні, у поштовій скриньці він отримав свою трудову книжку із записом про звільнення.

Пастухов 12 березня звернувся до суду з позовом про стягнення моральної шкоди, визнання незаконним звільнення за прогул,

поновлення на роботі та оплату листка тимчасової непрацездатності й вимушеного прогулу.

Яке рішення має винести суд? Проаналізуйте справу і складіть правовий висновок із посиланням на відповідне законодавство.

Задача 5

Прокурор місцевої прокуратури звільнив з адміністративної посади свого заступника за порушення трудової дисципліни (запізнення на роботу).

Чи має право прокурор місцевої прокуратури звільнити своїх підлеглих працівників? У яких випадках можливо звільнення з адміністративних посад прокурорів? Яким законодавством регламентується порядок призначення та звільнення працівників прокуратури?

Тестові завдання:

Тест 1. Законодавство держави повинне розглядатися:

А – як засіб досягнення й реалізації основної ідеї права (досягнення рівності, свободи й справедливості);

Б – як засіб належного юридичного оформлення правил поведінки;

В – як єдина форма регулювання суспільних відносин.

Тест 2. До широкого трактування законодавства зараховують:

А – нормативно-правові акти вищих органів державної влади і управління;

Б – закони й постанови парламенту, укази президента, постанови уряду;

В – закони та інші акти, прийняті законодавчою владою в особливому порядку.

Тест 3. До вузького трактування законодавства зараховують:

А – закони та інші акти, прийняті законодавчою владою в особливому порядку;

Б – закони й постанови парламенту, укази президента, постанови уряду.

Тест 4. Чинне законодавство України у сфері правоохоронної діяльності умовно можна поділити на декілька груп, урахувавши класифікацію за об'єктом регулювання:

А – нормативно-правові акти, що визначають засади здійснення правоохоронної діяльності, визначають правовий статус правоохоронних органів та організацій;

Б – нормативно-правові акти, що встановлюють систему правоохоронних органів та організацій і визначають правовий статус суб'єктів правоохоронної діяльності;

В – нормативно-правові акти, що визначають правовий статус громадянина.

Тест 5. Формами законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності є:

А – закони України;

Б – укази й розпорядження Президента України;

В – постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України;

Г – акти міністерств та відомств;

Д – господарський договір.

Тест 6. До принципів законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності зараховують:

А – законність;

Б – науковість;

В – технічну досконалість;

Г – демократизм;

Д – гуманізм;

Е – професіоналізм;

Є – гласність.

Тест 7. До системи правоохоронної діяльності належать такі напрями:

А – діяльність із забезпечення охорони учасників кримінального судочинства;

Б – діяльність органів прокуратури;

В – діяльність із виявлення, запобігання та розслідування злочинів;

Г – діяльність із захисту державної (національної) безпеки, державного кордону та правопорядку;

Д – діяльність громадських об'єднань.

Тест 8. Ознаками правоохоронної діяльності є:

- А – властивість охороняти права фізичної або юридичної особи публічно встановленими процедурами;
- Б – процедурний характер правоохоронної діяльності;
- В – професійна ознака особи, яка є суб'єктом правоохоронної діяльності;
- Г – якість виконання роботи.

Тест 9. Головними функціями правоохоронних органів є:

- А – профілактична, захисна, охоронна, ресоціалізаційна;
- Б – оперативно-розшукова; розслідування злочинів;
- В – судовий розгляд справ про злочини; розгляд справ про адміністративні правопорушення; розгляд справ про фінансові та господарські правопорушення;
- Г – виробнича;
- Д – виконавча.

Тест 10. Основними напрямками правоохоронної діяльності є:

- А – правосуддя;
- Б – прокурорський нагляд;
- В – виявлення та розслідування злочинів;
- Г – участь у громадських об'єднаннях.

Завдання для самостійної роботи

1. Самостійне опрацювання теоретичних питань:

1. Дайте визначення поняттю «законодавче забезпечення правоохоронної діяльності».
2. Назвіть форми законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності.
3. Розкрийте принципи законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності.
4. У чому полягає сутність правоохоронної діяльності?
5. Назвіть ознаки правоохоронної діяльності.
6. Дайте характеристику суб'єктам здійснення правоохоронної діяльності.
7. Назвіть правоохоронні функції.

8. Назвіть другорядні функції правоохоронних органів.
9. Дайте визначення поняттю «правоохоронні органи».
10. Назвіть основні напрями правоохоронної діяльності.

2. Написання рефератів за темою:

1. Принципи законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності.
2. Форми законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності.
3. Функції правоохоронних органів.
4. Основні напрями правоохоронної діяльності

Рекомендована література

Нормативно-правові акти:

1. Кодекс законів про працю України. – К.: Україна, 2017. – 125 с.
2. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96 ВР // Відомості Верхової Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
3. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI// Відомості Верхової Ради України. – 2011. – № 13-17. – Ст.112.
4. Про Державне бюро розслідувань: Закон України від 12.11.2015 р. № 794-VIII //Відомості Верхової Ради України. – 2016. – № 6. – Ст. 55.
5. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів: Закон України від 23.12.1993 р. № 3781-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 11. – ст. 50.
6. Про Державну кримінально-виконавчу службу України: Закон України від 23.06.2005 р. № 2713- IV // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 30. – ст. 1214.
7. Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб: Закон України від 04.03.1998 р. № 16 // Відомості Верхової Ради України. – 1998. – № 35. – Ст. 236.
8. Про Національне антикорупційне бюро України: Закон України від 14.10.2014 р. № 1698-VII// Відомості Верхової Ради України. – 2014. – № 47. – Ст.2051.
9. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII// Відомості Верхової Ради України. – 2015. – № 40-41. – Ст. 379.

11. Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів: Закон України від 02.06.2016 р. № 140 // Відомості Верховної Ради України. – 2016. – № 29. – ст. 535.

12. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 р. № 1697-VII// Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 2–3. – Ст.12.

13. Про Службу безпеки України: Закон України від 25.03.1992 р. № 2229-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 27. – Ст. 382.

14. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 р. № 1402-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2016. – № 31. – ст. 545.

Основна:

1. Венедиктов В. С., Іншин М. І., Клемпарський М. М. та ін. Організаційно-правові засади підготовки персоналу органів внутрішніх справ України: Наук.-практ. посібник / За заг. ред. д-ра юрид. наук В. С. Венедиктова. – Харків: Вид-во НУВС, 2003. – 273 с.

2. Мельник М. Л., Хавронюк М. І. Правоохоронні органи та правоохоронна діяльність. Навчальний посібник / М. Л. Мельник, М. І. Хавронюк. – К.: А тіка, 2002. – 576 с.

3. Скакун О. Ф. Теорія держави і права. (Енциклопедичний курс): Підручник / О. Ф. Скакун. – Харків: Еспада, 2006. – 776 с.

4. Теорія та практика правоохоронної діяльності органів внутрішніх справ України: Навчальний посібник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. М. І. Іншина, д-ра юрид. наук, проф., чл.-кор. НАПрН України В. І. Олефіра. – К.: «Хай-Тек Прес», 2012. – 1192 с.

Додаткова:

1. Куліш А. М. Сутність та ознаки правоохоронної діяльності / А. М. Куліш // Право і безпека. – 2005. – С. 23–28.

2. Шопіна І. М. Правові та організаційні засади підвищення ефективності професійної діяльності слідчих органів внутрішніх справ України: дис. ... кандидата юрид. наук: 12.00.07/ Шопіна Ірина Миколаївна. – Х., 2004. – 192 с.

РОЗДІЛ 2.

ОСОБЛИВОСТІ СЛУЖБОВО-ТРУДОВИХ ТА СОЦІАЛЬНО-ЗАБЕЗПЕЧУВАЛЬНИХ ВІДНОСИН ОКРЕМИХ ПРАЦІВНИКІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

Тема 3. Правовий та соціальний захист працівників органів національної поліції

Вимоги до знань та вмінь

Знати:

- особливості праці працівників органів національної поліції;
- поняття та зміст категорій «правовий захист працівників поліції» та «соціальний захист працівників поліції»;
- нормативно-правове забезпечення державного захисту працівників правоохоронних органів;
- форми захисту прав та законних інтересів працівників національної поліції;
- зарубіжний досвід щодо захисту прав та законних інтересів працівників поліції.

Вміти:

- аналізувати правові акти та інші документи за допомогою різних наукових методів;
- застосувати теоретичні і практичні знання, отримані в процесі вивчення дисципліни, на практиці.

План семінарського заняття

1. Особливості праці працівників органів національної поліції.
2. Поняття та зміст категорій «правовий захист працівників поліції» та «соціальний захист працівників поліції».
3. Нормативно-правове забезпечення державного захисту працівників правоохоронних органів.
4. Захист прав та законних інтересів працівників національної поліції. Удосконалення законодавства щодо соціально-правового захисту працівників поліції.

Методичні вказівки

Розглянути питання щодо правового та соціального захисту працівників органів національної поліції неможливо без знання особливостей їхньої праці. Саме з діяльністю цього правоохоронного

органу громадяни України пов'язують свої сподівання на безпечне життя та справедливість. Тому передусім необхідно проаналізувати спеціальне законодавство, що регулює службові відносини працівників Національної поліції, та отримати уявлення щодо виникнення, зміни та припинення правовідносин з цією категорією працівників.

Законодавство України встановлює такі види служби в поліції: 1) служба за контрактом осіб рядового і молодшого начальницького складу; служба (навчання) за контрактом курсантів (слухачів) відомчих вищих навчальних закладів; 2) служба за контрактом осіб середнього, старшого та вищого начальницького складу; 3) кадрова служба осіб рядового і начальницького складу, зарахованих на службу до запровадження служби за контрактом. Час перебування осіб рядового і начальницького складу на службі в Національній поліції зараховується до загального і безперервного трудового стажу, а також стажу державної служби згідно із законодавством.

Особи рядового і начальницького складу виконують обов'язки і користуються правами на займаній посаді відповідно до законодавства України, Присяги, статутів поліції і контрактів.

На службу в Національну поліцію України приймаються громадяни України віком від 18 років, які мають повну загальну освіту, незалежно від походження, соціального і майнового стану, расової і національної належності, статі, політичних поглядів, релігійних переконань, місця проживання, які вільно володіють українською мовою.

За протиправні дії чи бездіяльність при виконанні службових обов'язків, неналежне виконання службових обов'язків працівник Національної поліції України несе згідно з чинним законодавством кримінальну, адміністративну, цивільно-правову, матеріальну та дисциплінарну відповідальність.

Студенти повинні знати гарантії професійної діяльності поліцейського (ст. 62 ЗУ «Про Національну поліцію»).

Особливе місце у структурі відносин соціального захисту посідають такі відносини, де одним із суб'єктів виступає представник державної влади. Основним видом його соціального захисту є службово-трудова соціальна захист. Так, працівники поліції як представники державної влади можуть користуватись пільгами щодо грошового забезпечення поліцейських, медичного забезпечення поліцейських та житлового забезпечення поліцейських. Крім цього, Закон України «Про національну поліцію» встановлює можливість отримання одноразової грошової допомоги в разі загибелі (смерті) чи

втрати працездатності поліцейського (стаття 94. Грошове забезпечення поліцейських; стаття 95. Медичне забезпечення поліцейських; стаття 96. Житлове забезпечення поліцейських; стаття 97. Одноразова грошова допомога в разі загибелі (смерті) чи втрати працездатності поліцейського; стаття 102. Пенсійне забезпечення поліцейських; стаття 103. Навчання дітей поліцейських).

Правовою основою захисту працівників є Конституція України, міжнародні договори України, закони України «Про Національну поліцію», «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів», «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб», «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності», «Про державну службу» та інші закони, акти Президента України та постанови Верховної Ради України, прийняті відповідно до Конституції та законів України, акти Кабінету Міністрів України, а також видані відповідно до них акти Міністерства внутрішніх справ України (наприклад, накази МВС України «Про затвердження Типового порядку проведення конкурсу на службу до поліції та/або зайняття вакантної посади»; «Про затвердження Інструкції про порядок проведення атестування поліцейських»; «Про затвердження Порядку складання Присяги працівника поліції»), інші нормативно-правові акти.

Захист передбачає як діяльність державних і вповноважених державою органів, так і діяльність самих суб'єктів правовідносин з усунення перешкод, а також відновлення порушених прав. Під формою захисту розуміють комплекс внутрішньо узгоджених і врегульованих законом заходів із захисту прав та законних інтересів. Розрізняють такі форми захисту: а) юрисдикційну; б) неюрисдикційну.

Студенти повинні звернути увагу на досвід інших країн у сфері захисту прав та законних інтересів працівників поліції. Досвід розвитку поліцій країн Європи наочно демонструє, що права людини та ефективність стають пріоритетами поліцейської діяльності тільки в разі, коли права самих поліцейських є захищеними. У першу чергу це стосується права на життя (працівники поліції рано чи пізно все ж таки стикаються із загрозами тілесних ушкоджень або смерті в ході виконання службових обов'язків), права на гідні умови роботи, права на соціальне забезпечення та права на справедливую винагороду. Дотримання цих прав працівників ОВС визначає ступінь задоволеності працею, плинність кадрів і кількість порушень дисципліни і законності, що допускаються ними.

Ситуаційні задачі та завдання для самостійної роботи

Задача 1

Ващук подав документи до конкурсної комісії для служби в поліції. Служба персоналу (кадрового забезпечення) органу поліції перевірила документи кандидата на відповідність загальним вимогам, визначеним в оголошенні про проведення конкурсу, та інформувала про це поліцейську комісію. Ващук був проінформований про дату, час та місце проведення тестування за допомогою засобів зв'язку. Ващук у призначений час не з'явився.

Яке рішення може прийняти поліцейська комісія? З яких підстав можна перенести тестування Ващука? Які етапи конкурсу для служби в поліції Ви знаєте? Який порядок проведення конкурсу на службу в поліції та/або зайняття вакантної посади передбачено законодавством? Дайте юридичну консультацію.

Задача 2

Хохлов пройшов конкурс та був рекомендований до проходження служби в поліції поліцейською комісією. Керівник органу поліції призначив дату проведення урочистостей з нагоди складання Присяги для переможців відбору (конкурсу) на службу в органи поліції за місцем проходження служби. Хохлов був відсутній на урочистостях у зв'язку з тим, що поїхав до матері копати картоплю.

Чи є підстави для відмови в призначенні переможця конкурсу на службу до поліції? Дайте правову оцінку описаній ситуації. Який порядок складання Присяги працівниками Національної поліції передбачено законодавством?

Задача 3

До Маркової, працівника поліції, надійшла інформація про час та місце проведення її атестування за місцем проходження служби. Маркова звернулася до свого керівника з проханням перенести атестацію через те, що вона перебуває у відпустці у зв'язку з вагітністю.

Чи підлягають атестуванню поліцейські жіночої статі під час перебування у відпустках у зв'язку з вагітністю, пологами і для догляду за дитиною? Дайте правову оцінку описаній ситуації. Який порядок підготовки та проведення атестування для працівників Національної поліції передбачено законодавством?

Задача 4

Карпов, працівник поліції, не з'явився на співбесіду до атестаційної комісії у зв'язку з хворобою. Керівник підготував усі документи для атестації Карпова.

Яке рішення може прийняти атестаційна комісія? Дайте правову оцінку описаній ситуації. Які критерії повинна враховувати атестаційна комісія при прийнятті рішень стосовно поліцейського?

Задача 5.

Суркова, працівника поліції, проінформували про негативне рішення атестаційної комісії (займаній посаді не відповідає, підлягає переміщенню на нижчу посаду через службову невідповідність) після проведення з ним співбесіди. Не погодившись із рішенням атестаційної комісії, він звернувся до адвоката.

Дайте юридичну консультацію.

Тестові завдання:

Тест 1. У складі поліції функціонують:

- А – кримінальна поліція;
- Б – патрульна поліція;
- В – органи досудового розслідування;
- Г – поліція охорони;
- Д – спеціальна поліція;
- Е – поліція особливого призначення;
- Ж – поліція моралі.

Тест 2. Поліцейським є:

- А – громадянин України, який склав Присягу поліцейського;
- Б – проходить службу на відповідних посадах у поліції;
- В – якому присвоєно спеціальне звання поліції;
- Г – який має вищу повну юридичну освіту.

Тест 3. Види відповідальності поліцейських:

- А – кримінальна відповідальність;
- Б – адміністративна відповідальність;
- В – цивільно-правова відповідальність;
- Г – дисциплінарна відповідальність;
- Д – матеріальна відповідальність.

Тест 4. Поліція під час виконання повноважень уповноважена застосовувати такі заходи примусу:

- А – фізичний вплив (сила);
- Б – застосування спеціальних засобів;
- В – застосування вогнепальної зброї;
- Г – використання поліцейським засобів індивідуального захисту.

Тест 5. Вимоги до кандидатів на службу в поліції:

- А – громадяни України віком від 18 років;
- Б – які мають повну загальну середню освіту;
- В – незалежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання;
- Г – які володіють українською мовою;
- Д – які мають юридичну освіту.

Тест 6. Визначення придатності до служби за індивідуальними психофізіологічними особливостями проводиться щодо:

А – осіб, які вступають на службу на посади поліцейських підрозділів спеціальної поліції та підрозділів поліції особливого призначення;

Б – осіб, які вступають на службу на посади поліцейських підрозділів кримінальної поліції (у тому числі підрозділів оперативної служби), органів досудового розслідування, поліції охорони (крім осіб, які несуть службу на відкритому повітрі);

В – осіб, які вступають на службу на посади поліцейських – водіїв службового авто транспорту;

Г – осіб, які вступають на службу на посади поліцейських підрозділів патрульної поліції та підрозділів поліції охорони, які несуть службу на відкритому повітрі;

Д – всі інші особи, які бажають проходити службу у Національній поліції.

Тест 7. Проведення конкурсу на посаду поліцейського здійснюється з урахуванням:

- А – рівня професійної компетентності;
- Б – особистих якостей;

- В – досягнень кандидатів на прийняття на службу;
- Г – зайняття вакантної посади;
- Д – рекомендацій.

Тест 8. Конкурс проводиться:

- А – відповідною поліцейською комісією;
- Б – службою персоналу (кадрового забезпечення) органу поліції;
- В – керівником органу поліції.

Тест 9. Засідання поліцейської комісії при проведенні конкурсу є правомочним:

- А – якщо на ньому присутні не менш як дві третини її членів;
- Б – якщо на ньому присутні не менш як половина її членів;
- В – якщо на ньому присутні всі члени поліцейської комісії.

Тест 10. За результатами обговорення кандидата поліцейська комісія приймає одне з таких рішень:

- А – рекомендований до проходження служби в поліції та/або на зайняття вакантної посади;
- Б – не рекомендований до проходження служби в поліції та/або на зайняття вакантної посади;
- В – умовно рекомендований до проходження служби в поліції та/або на зайняття вакантної посади.

Завдання для самостійної роботи

1. Самостійне опрацювання теоретичних питань:

1. Назвіть підстави виникнення службових правовідносин із працівниками поліції.
2. Розкрийте порядок проведення конкурсу на посаду поліцейського.
3. У чому полягає особливий характер служби в поліції?
4. Назвіть вимоги до зайняття посади поліцейського.
5. Розкрийте порядок переміщення по службі працівників поліції.
6. Назвіть підстави звільнення працівників поліції.
7. Дайте характеристику гарантіям професійної діяльності поліцейського.
8. Чи бере участь у захисті працівників поліції професійна спілка?
9. Які пільги передбачені законодавством для працівників поліції?

10. Назвіть нормативно-правові акти у сфері соціального захисту працівників поліції.

2. Написання рефератів за темою:

1. Правовий статус поліцейського.
2. Підстави виникнення, зміни та припинення правовідносин з працівниками поліції.
3. Особливості правового регулювання діяльності працівників поліції.
4. Досвід країн щодо захисту прав працівників поліції.

Рекомендована література

Нормативно-правові акти:

1. Кодекс законів про працю України. – К.: Україна, 2017. – 125 с.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 р. № 8073-X// Відомості Верхової Ради України. – 1984. – № 51. – Ст. 1122.
3. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96 ВР // Відомості Верхової Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI // Відомості Верхової Ради України. – 2013. – № 9–10. – Ст. 88.
5. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII// Відомості Верхової Ради України. – 2014. – № 49. – Ст. 2056.
6. Про затвердження Інструкції про порядок проведення атестування поліцейських: Наказ МВС України від 17.11.2015 р. № 1465 // Офіційний вісник України. – 2015. – № 90. – Ст. 3073.
7. Про затвердження Положення про організацію первинної професійної підготовки поліцейських, яких вперше прийнято на службу в поліції: Наказ МВС України від 16.02.2016 р. № 576 // Офіційний вісник України. – 2016. – № 35. – Ст. 1373.
8. Про затвердження Положення про організацію післядипломної освіти працівників Національної поліції: Наказ МВС України від 24.12.2015 р. № 1625 // Офіційний вісник України. – 2016. – № 11. – Ст. 485.
9. Про затвердження Порядку виплати грошового забезпечення поліцейських, зарахованих у розпорядження: Наказ МВС України від 14.09.2016 р. № 623 // Офіційний вісник України. – 2016. – № 75. – Ст. 2504.

10. Про затвердження Порядку підготовки та видання наказів щодо проходження служби в поліції: Наказ МВС України від 23.11.2016 р. № 1235 // Офіційний вісник України. – 2017. – № 7. – Ст. 209.

11. Про затвердження Порядку пільгового реабілітаційного, санаторно-курортного лікування, оздоровлення та відпочинку в медичних реабілітаційних центрах, санаторіях, будинках відпочинку, пансіонатах та оздоровчих закладах Міністерства внутрішніх справ України поліцейських, деяких інших категорій осіб та членів їх сімей: Наказ МВС України від 14.12.2015 р. № 1568 // Офіційний вісник України. – 2016. – № 8. – Ст. 395.

12. Про затвердження Порядку присвоєння спеціальних звань поліції та позбавлення спеціальних звань: Наказ МВС України від 12.03.2016 р. № 177 // Офіційний вісник України. – 2016. – № 30. – Ст. 1227.

13. Про затвердження Порядку проходження комплексного медичного огляду (диспансеризації) поліцейськими: Наказ МВС України від 10.12.2015 р. № 1561 // Офіційний вісник України. – 2016. – № 4. – Ст. 249.

14. Про затвердження Порядку психофізіологічного обстеження кандидатів на службу в поліції: Наказ МВС України від 17.12.2015 р. № 1583 // Офіційний вісник України. – 2016. – № 9. – Ст. 425.

15. Про затвердження Порядку складання Присяги працівника поліції: Наказ МВС України від 09.11.2015 р. № 1453 // Офіційний вісник України. – 2015. – № 99. – Ст. 3407.

16. Про затвердження Порядку та умов виплати грошового забезпечення поліцейським Національної поліції та курсантам вищих навчальних закладів МВС із специфічними умовами навчання: Наказ МВС України від 06.04.2016 р. № 260 // Офіційний вісник України. – 2016. – № 39. – Ст. 1497.

17. Про затвердження Порядку формування та ведення особових справ поліцейських: Наказ МВС України від 12.05.2016 р. № 377 // Офіційний вісник України. – 2016. – № 47. – Ст. 1713.

18. Про затвердження Типового порядку проведення конкурсу на службу до поліції та/або зайняття вакантної посади: Наказ МВС України від 25.12.2015 р. № 1631 // Офіційний вісник України. – 2016. – № 6. – Ст. 320.

19. Про затвердження Типової форми контракту про проходження служби в поліції та Порядку укладання контракту про проходження служби в поліції: Наказ МВС України від 03.02.2017 р. № 89 // Офіційний вісник України. – 2017. – № 20. – Ст. 574.

20. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р.

№ 580-VIII// Відомості Верхової Ради України. – 2015. – № 40–41. – Ст. 379.

21. Про організацію добору (конкурсу) та просування по службі поліцейських: Наказ МВС України від 25.12.2015 р. № 1631 // Офіційний вісник України. – 2016. – № 6. – Ст. 320.

22. Про очищення влади: Закон України від 16.09.2014 р. № 1682-VII// Відомості Верхової Ради України. – 2014. – № 44. – Ст. 2041.

23. Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб: Закон України від 09.04.1992 р. № 2262-XII // Відомості Верхової Ради України. – 1992. – № 29. – Ст. 399.

24. Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності: Закон України від 15.09.1999 р. № 1045-XIV // Відомості Верхової Ради України. – 1999. – № 45. – Ст. 397.

25. Сімейний кодекс України: Закон України від 10.01.2002 р. № 2947-III // Відомості Верхової Ради України. – 2002. – № 21. – Ст. 135.

26. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 435-VI // Відомості Верхової Ради України. – 2003. – № 40. – Ст. 356.

Основна:

1. Венедиктов В. С., Іншин М. І., Клемпарський М. М. та ін. Організаційно-правові засади підготовки персоналу органів внутрішніх справ України: Наук.-практ. посібник / За заг. ред. д-ра юрид. наук В. С. Венедиктова. – Харків: Вид-во НУВС, 2003. – 273 с.

2. Мельник М. Л., Хавронюк М. І. Правоохоронні органи та правоохоронна діяльність. Навчальний посібник / М. Л. Мельник, М. І. Хавронюк. – К.: А тіка, 2002. – 576 с.

3. Скакун О. Ф. Теорія держави і права. (Енциклопедичний курс): Підручник / О. Ф. Скакун. – Харків: Еспада, 2006. – 776 с.

4. Теорія та практика правоохоронної діяльності органів внутрішніх справ України: Навчальний посібник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. М. І. Іншина, д-ра юрид. наук, проф., чл.-кор. НАПрН України В. І. Олефіра. – К.: «Хай-Тек Прес», 2012. – 1192 с.

Додаткова:

1. Куліш А. М. Сутність та ознаки правоохоронної діяльності / А. М. Куліш // Право і безпека, 2005. – С.23-28.

2. Шопіна І.М. Правові та організаційні засади підвищення ефективності професійної діяльності слідчих органів внутрішніх справ України: дис. ... кандидата юрид. наук: 12.00.07 / Шопіна Ірина Миколаївна. Х., 2004. – 192 с.

Тема 4. Правовий та соціальний захист працівників органів прокуратури

Вимоги до знань та вмінь

Знати:

- особливості праці працівників органів прокуратури;
- поняття та зміст категорій «правовий захист працівників органів прокуратури» та «соціальний захист працівників органів прокуратури»;
- нормативно-правове забезпечення державного захисту працівників органів прокуратури;
- форми захисту прав та законних інтересів працівників органів прокуратури;
- зарубіжний досвід щодо захисту прав та законних інтересів працівників органів прокуратури.

Вміти:

- аналізувати правові акти та інші документи за допомогою різних наукових методів;
- застосувати теоретичні і практичні знання, отримані в процесі вивчення дисципліни, на практиці.

План семінарського заняття

1. Правовий статус працівників органів прокуратури. Призначення на посаду прокурора.
2. Порядок добору кандидатів та їх призначення на посаду прокурора. Спеціальна підготовка кандидата на посаду прокурора.
3. Порядок переведення прокурора на посаду до іншого органу прокуратури. Порядок звільнення прокурора з адміністративної посади, припинення, зупинення його повноважень на посаді.
4. Підстави для притягнення прокурора до дисциплінарної відповідальності. Види дисциплінарних стягнень.
5. Заробітна плата прокурора. Відпустка прокурора. Матеріально-побутове забезпечення прокурора.
6. Заходи соціального захисту прокурора. Пенсійне забезпечення працівників прокуратури.

Методичні вказівки

Студенти повинні звернути увагу на правовий статус працівників органів прокуратури, розкрити їхні загальні права, обов'язки та відповідальність. Тому передусім необхідно проаналізувати спеціальне законодавство, що регулює трудові відносини з працівниками органів прокуратури, та отримати уявлення щодо виникнення, зміни та припинення правовідносин із цією категорією працівників.

Студенти при підготовці до теми повинні ознайомитись із вимогами до кандидатів на посаду прокурора. Відповідно до ст. 27 Закону України «Про прокуратуру», прокурором місцевої прокуратури може бути призначений громадянин України, який має вищу юридичну освіту, стаж роботи в галузі права не менше двох років та володіє державною мовою. Прокурором регіональної прокуратури може бути призначений громадянин України, який має стаж роботи в галузі права не менше трьох років. Прокурором Генеральної прокуратури України може бути призначений громадянин України, який має стаж роботи в галузі права не менше п'яти років. Ці вимоги не поширюються на прокурорів Спеціалізованої антикорупційної прокуратури. Військовими прокурорами призначаються громадяни з числа офіцерів, які проходять військову службу або перебувають у запасі і мають вищу юридичну освіту, за умови укладення ними контракту про проходження служби осіб офіцерського складу у військовій прокуратурі. Не може бути призначена на посаду прокурора особа, яка:

- 1) визнана судом обмежено дієздатною або недієздатною;
- 2) має захворювання, що перешкоджає виконанню обов'язків прокурора;
- 3) має незняту чи непогашену судимість або на яку накладалося адміністративне стягнення за вчинення корупційного правопорушення.

Відповідно до ст. 29 ЗУ «Про прокуратуру», добір кандидатів та їх призначення на посаду прокурора здійснюється в спеціальному порядку. Кандидат на посаду прокурора проходить протягом одного року спеціальну підготовку в Національній академії прокуратури України з метою отримання знань та навичок практичної діяльності на посаді прокурора, складання процесуальних документів, вивчення правил прокурорської етики.

Спеціальна підготовка завершується складанням кандидатом на посаду прокурора іспиту у вигляді анонімного тестування та практичного завдання.

Відповідно до ст. 38 ЗУ «Про прокуратуру», прокурор може бути переведений за його згодою до іншого органу прокуратури, у тому числі вищого рівня, на вакантну або тимчасово вакантну посаду. Переведення

до органу прокуратури вищого рівня здійснюється за результатами конкурсу, порядок проведення якого визначається Кваліфікаційно-дисциплінарною комісією прокурорів. Конкурс має включати в себе оцінку професійного рівня, досвіду, морально-ділових якостей прокурора та перевірку його готовності до здійснення повноважень в іншому органі прокуратури, у тому числі вищого рівня.

Умовою участі прокурора в конкурсі є подання ним заяви про переведення, а також наявність відповідного стажу роботи на посаді прокурора, передбаченого частинами другою і третьою статті 27 Закону України «Про прокуратуру». Відповідний конкурс проводиться Кваліфікаційно-дисциплінарною комісією прокурорів.

Відповідно до ст. 51 Закону України «Про прокуратуру», прокурор звільняється з посади в разі:

- 1) неможливості виконувати свої повноваження за станом здоров'я;
- 2) порушення ним вимог щодо несумісності, передбачених статтею 18 Закону України «Про прокуратуру»;
- 3) набрання законної сили судовим рішенням про притягнення прокурора до адміністративної відповідальності за корупційне правопорушення, пов'язане з порушенням обмежень, передбачених Законом України «Про запобігання корупції»;
- 4) неможливості переведення на іншу посаду або відсутності згоди на це у зв'язку з безпосереднім підпорядкуванням близькій особі;
- 5) набрання законної сили обвинувальним вироком суду щодо нього;
- 6) припинення громадянства України або набуття громадянства іншої держави;
- 7) подання заяви про звільнення з посади за власним бажанням;
- 8) неможливості подальшого перебування на тимчасово вакантній посаді;
- 9) ліквідації чи реорганізації органу прокуратури, в якому прокурор обіймає посаду, або в разі скорочення кількості прокурорів органу прокуратури.

Прокурора може бути притягнуто до дисциплінарної відповідальності у порядку дисциплінарного провадження з таких підстав:

- 1) невиконання чи неналежне виконання службових обов'язків;
- 2) необґрунтоване зволікання з розглядом звернення;
- 3) розголошення таємниці, що охороняється законом, яка стала відомою прокуророві під час виконання повноважень;
- 4) порушення встановленого законом порядку подання декларації про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру;

5) вчинення дій, що порочать звання прокурора і можуть викликати сумнів у його об'єктивності, неупередженості та незалежності, у чесності та непідкупності органів прокуратури;

6) систематичне (два і більше разів протягом одного року) або одноразове грубе порушення правил прокурорської етики;

7) порушення правил внутрішнього службового розпорядку;

8) втручання чи будь-який інший вплив прокурора у випадках чи порядку, не передбачених законодавством, у службову діяльність іншого прокурора, службових, посадових осіб чи суддів, у тому числі шляхом публічних висловлювань стосовно їхніх рішень, дій чи бездіяльності, за відсутності при цьому ознак адміністративного чи кримінального правопорушення;

9) публічне висловлювання, яке є порушенням презумпції невинуватості.

Згідно зі статтею 49 Закону України «Про прокуратуру», існують такі види дисциплінарних стягнень: 1) догана; 2) заборона на строк до одного року на переведення до органу прокуратури вищого рівня чи на призначення на вищу посаду в органі прокуратури, в якому прокурор обіймає посаду (крім Генерального прокурора); 3) звільнення з посади в органах прокуратури.

Особливу увагу студенти повинні приділити соціальному захисту працівників органів прокуратури. Так, відповідно до ст. 82 Закону України «Про прокуратуру», прокуророві надається щорічна оплачувана відпустка тривалістю 30 календарних днів з виплатою допомоги для оздоровлення в розмірі, що не перевищує середньомісячної заробітної плати прокурора. Прокуророві, який має стаж роботи в органах прокуратури понад 10 років, надається додаткова оплачувана відпустка тривалістю 15 календарних днів. Прокуророві надаються додаткові та інші відпустки, передбачені законом.

Для виконання невідкладних і непередбачуваних завдань прокурори можуть бути відкликані з щорічної основної чи додаткової оплачуваної відпустки. Частина невикористаної відпустки надається прокурорам у будь-який час відповідного року чи приєднується до відпустки в наступному році з відповідним відшкодуванням непередбачуваних витрат у зв'язку з відкликанням із відпустки. Порядок такого відшкодування визначається Кабінетом Міністрів України.

Стаття 83 Закону України «Про прокуратуру» встановлює матеріально-побутове забезпечення прокурора. Після призначення на посаду прокурор, який потребує поліпшення житлових умов, забезпечується службовим житлом за місцем знаходження прокуратури.

Прокурор та члени його сім'ї користуються в установленому порядку безоплатним медичним обслуговуванням у державних закладах охорони здоров'я. Члени сім'ї прокурора, які проживають разом з ним, обслуговуються у тих медичних закладах, що й прокурор.

Прокуророві може надаватися матеріальна допомога для вирішення соціально-побутових питань у розмірі, що не перевищує середньомісячної заробітної плати прокурора.

Ситуаційні задачі та завдання для самостійної роботи

Задача 1

За рік до досягнення пенсійного віку прокурор Петренко звернувся до управління Пенсійного фонду України за місцем свого проживання для оформлення пенсії. Претендент у пенсіонери прийшов з ксерокопією трудової книжки та паспортом, хоча фахівці управління зауважили, що для оформлення пенсії він звернувся зарано, до того ж потрібні оригінали документів, які будуть відскановані, оцифровані для оформлення електронної пенсійної справи. Заява про призначення пенсії заповнюється в електронній формі, роздруковується, після чого Петренко має засвідчити її своїм підписом. У оформленні пенсії прокуророві відмовили.

Петренко цікавиться, хто в прокуратурі може посприяти в оформленні документів для призначення прокурорської пенсії; на якій підставі йому відмовлено у призначенні пенсії, оскільки він має необхідний страховий стаж; чи можна у майбутньому через мережу Інтернет ознайомитися з даними своєї пенсійної справи за допомогою електронного цифрового підпису; чи можна отримати консультацію фахівця управління ПФУ не за місцем реєстрації; наскільки захищена електронна пенсійна справа особи на той випадок, якщо хтось захоче «підправити» якісь дані у електронній пенсійній справі; чи можна зі стороннього комп'ютера зайти в систему і спричинити втрату персональних даних, витік інформації?

Дайте відповіді на питання прокурора з посиланнями на норми законодавства.

Задача 2

Прокурор Іванов (стаж роботи в органах прокуратури вісім років) після щорічної відпустки написав заяву на додаткову оплачувану відпустку.

Чи є підстави для надання йому додаткової оплачуваної відпустки? На які види відпустки він може претендувати? Обґрунтуйте свою відповідь з посиланням на норми законодавства.

Задача 3

Прокурор місцевої прокуратури 28 жовтня 2017 року звернувся із заявою в кадрову службу прокуратури про вихід на пенсію за вислугою років. На момент написання заяви йому виповнилося 44 роки.

Чи може він вийти на пенсію за вислугою років? Які вимоги передбачені законодавством для виходу на пенсію за вислугою років? Який розмір пенсії буде йому призначено?

Задача 4

Власова призначили тимчасово на посаду прокурора, якій був у відрядженні. Після приїзду постійного прокурора Власову запропонували пройти конкурс на переведення до органу прокуратури вишого рівня, але він не успішно пройшов конкурс.

Чи може він претендувати на переведення на посаду прокурора в іншій прокуратурі? Чи підлягає він звільненню? Обґрунтуйте свою відповідь з посиланням на норми законодавства.

Задача 5

На час службового розслідування прокурор Калінін за корупційне правопорушення був відсторонений від роботи.

Які правові наслідки настають після відсторонення від роботи для Калініна? Назвіть підстави для зупинення повноважень прокурора. Обґрунтуйте свою відповідь з посиланням на норми законодавства.

Тестові завдання:

Тест 1. На прокуратуру покладаються такі функції:

- А – підтримання державного обвинувачення в суді;
- Б – представництво інтересів громадянина або держави в суді у випадках, визначених цим Законом;
- В – нагляд за додержанням законів органами, що провадять оперативнo-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство;
- Г – нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян;
- Д – вищий нагляд за додержанням законодавства.

Тест 2. Організація та діяльність прокуратури України, статус прокурорів визначаються:

- А – Конституцією України;
- Б – Законом України «Про прокуратуру»;
- В – чинними міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України;
- Г – підзаконними актами.

Тест 3. Систему прокуратури України становлять:

- А – Офіс Генерального прокурора;
- Б – обласні прокуратури;
- В – окружні прокуратури;
- Г – районні прокуратури;
- Д – військові прокуратури;
- Е – Спеціалізована антикорупційна прокуратура.

Тест 4. Прокурор має право:

- А – брати участь у прокурорському самоврядуванні для вирішення питань внутрішньої діяльності прокуратури у порядку, встановленому законом;
- Б – бути членом професійних спілок, утворювати громадські організації та брати в них участь з метою захисту своїх прав та інтересів, підвищення свого професійного рівня;
- В – належати до політичної партії, брати участь у політичних акціях, мітингах, страйках.

Тест 5. Прокурор зобов'язаний:

- А – виявляти повагу до осіб під час здійснення своїх повноважень;
- Б – не розголошувати відомості, які становлять таємницю, що охороняється законом;
- В – діяти лише на підставі, в межах та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України;
- Г – додержуватися правил прокурорської етики, зокрема не допускати поведінки, яка дискредитує його як представника прокуратури та може зашкодити авторитету прокуратури;
- Д – проходити у встановленому порядку попередні та періодичні медичні огляди.

Тест 6. Прокурором місцевої прокуратури може бути призначений громадянин України, який:

- А – має вищу юридичну освіту;
- Б – має стаж роботи в галузі права не менше двох років;
- В – володіє державною мовою;
- Г – не має хронічних захворювань.

Тест 7. Не може бути призначена на посаду прокурора особа, яка:

- А – визнана судом обмежено дієздатною або недієздатною;
- Б – має захворювання, що перешкоджає виконанню обов'язків прокурора;
- В – має не зняту чи непогашену судимість або на яку накладалося адміністративне стягнення за вчинення корупційного правопорушення;
- Г – володіє мовою інших держав.

Тест 8. На прокурора можуть бути накладені такі дисциплінарні стягнення:

- А – догана;
- Б – заборона на строк до одного року на переведення до органу прокуратури вищого рівня чи на призначення на вищу посаду в органі прокуратури, в якому прокурор обіймає посаду (крім Генерального прокурора);
- В – попередження;
- Г – звільнення з посади в органах прокуратури.

Тест 9. Повноваження прокурора припиняються:

- А – за віком з наступного дня після досягнення ним шістдесяти п'яти років;
- Б – у разі переведення;
- В – у день його смерті.

Тест 10. Матеріально-побутове забезпечення прокурора:

- А – поліпшення житлових умов, забезпечення службовим житлом за місцем знаходження прокуратури;

Б – користування в установленому порядку безоплатним медичним обслуговуванням у державних закладах охорони здоров'я;

В – надання матеріальної допомоги для вирішення соціально- побутових питань у розмірі, що не перевищує середньомісячної заробітної плати прокурора;

Г – забезпечення за рахунок держави путівками до санаторіїв.

Завдання для самостійної роботи

1. Самостійне опрацювання теоретичних питань:

1. Назвіть підстави виникнення трудових правовідносин з працівниками органів прокуратури.
2. Розкрийте порядок добору кандидатів та їх призначення на посаду прокурора місцевої прокуратури.
3. Розкрийте порядок проведення конкурсу на зайняття вакантної посади прокурора.
4. Який порядок призначення прокурора на тимчасово вакантну посаду передбачено законом?
5. У яких випадках здійснюється переведення прокурора на посаду до іншого органу прокуратури?
6. Назвіть вимоги до зайняття посади прокурора.
7. Розкрийте порядок переміщення по службі працівників поліції.
8. Назвіть підстави звільнення працівників прокуратури.
7. Назвіть підстави для притягнення прокурора до дисциплінарної відповідальності.
8. Чи бере участь у захисті працівників органів прокуратури професійна спілка?
9. Які пільги передбачені законодавством для працівників органів прокуратури?
10. Назвіть нормативно-правові акти у сфері соціального захисту працівників органів прокуратури.

2. Написання рефератів за темою:

1. Правовий статус працівників органів прокуратури.
2. Підстави виникнення, зміни та припинення правовідносин з працівниками органів прокуратури.
3. Особливості правового регулювання діяльності працівників прокуратури.
4. Досвід країн щодо захисту прав працівників прокуратури.

Рекомендована література

Нормативно-правові акти:

1. Кодекс законів про працю України. – К.: Україна, 2017. – 125 с.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 р. № 8073-X// Відомості Верхової Ради України. – 1984 р. – № 51. – Ст. 1122.
3. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96 ВР // Відомості Верхової Ради України. – 1996 р. – № 30. – Ст. 141.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI // Відомості Верхової Ради України. – 2013. – № 9–10. – Ст. 88.
5. Про військовий обов'язок і військову службу: Закон України від 25.03.1992 р. № 2232-XII// Відомості Верхової Ради України. – 1992. – № 27. – Ст. 385.
6. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 р. № 889-VIII// Відомості Верхової Ради України. – 2016. – № 4. – Ст. 43.
7. Про державну таємницю: Закон України від 21.01.1994 р. № 2509-VIII // Відомості Верхової Ради України. – 1994. – № 16. – Ст. 93.
8. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 09.07.2003 р. № 1058-IV// Відомості Верхової Ради України. – 2003. – № 49.– Ст. 376.
9. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII// Відомості Верхової Ради України. – 2014. – № 49. – Ст. 2056.
10. Про затвердження Порядку виділення коштів на поховання прокурора або особи, звільненої з посади прокурора, та визначення їх розміру: Постанова Кабінету Міністрів України від 27.05.2015 р. № 346 // Офіційний вісник України. – 2015. – № 44. – Ст. 1392.
11. Про затвердження Порядку відшкодування непередбачуваних витрат у зв'язку з відкликанням прокурорів із щорічної основної або додаткової оплачуваної відпустки: Постанова Кабінету Міністрів України від 15.04.2015 р. № 209 // Офіційний вісник України. – 2015. – № 32. – Ст. 922.
12. Про затвердження Порядку забезпечення транспортними і матеріально-технічними засобами органів прокуратури: Наказ Генеральної прокуратури України від 18.11.2016 р. № 387 // Офіційний вісник України. – 2016. – № 94. – Ст. 3092.
13. Про затвердження Порядку проведення таємної перевірки

добросовісності прокурорів в органах прокуратури України: Наказ Генеральної прокуратури України від 16.06.2016 р. № 205 // Офіційний вісник України. – 2016. – № 47. – Ст. 1711.

14. Про затвердження Порядку складення Присяги прокурора: Наказ Генеральної прокуратури України від 05.04.2016 р. № 135 // Офіційний вісник України. – 2016. – № 51. – Ст. 1807.

15. Про захист прав людини і основоположних свобод: Конвенція Ради Європи від 04.11.1950 р. (Конвенцію ратифіковано Законом № 475/97-ВР від 17.07.1997) // Офіційний вісник України. – 1998. – № 13. – Ст. 270.

16. Про міжнародні договори України: Закон України від 29.06.2004 р. № 1906-IV// Відомості Верхової Ради України. – 2004. – № 50. – Ст. 540.

17. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18.02.1992 р. № 2135-XII// Відомості Верхової Ради України. – 1992. – № 22. – Ст. 303.

18. Про очищення влади: Закон України від 16.09.2014 р. № 1682-VII// Відомості Верхової Ради України. – 2014. – № 44. – Ст. 2041.

19. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 р. № 1697-VII// Відомості Верхової Ради України. – 2015. – № 2–3. – Ст. 12.

20. Про Регламент Верховної Ради України: Закон України від 10.02.2010 р. № 1861-VI// Відомості Верхової Ради України. – 2010. – № 14, (№ 14–15; № 16–17). – Ст. 133.

21. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей: Закон України від 20.12.1991 р. № 2011-XII // Відомості Верхової Ради України. – 1992. – № 15. – Ст. 190.

22. Про статус народного депутата України: Закон України від 17.11.1992 р. № 2790-XII// Відомості Верхової Ради України. – 1993. – № 3. – Ст. 17.

23. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 р. № 1402-VIII// Відомості Верхової Ради України. – 2016. – № 31. – Ст. 545.

Основна:

1. Курись А. С. Нормативно-правове регулювання організації та діяльності прокуратури України: проблеми та шляхи удосконалення/ А. С. Курись // Форум права. – 2011. – № 3. – С. 443–448 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/ejournals/FP/2011-3/11kactsu.pdf>.

2. Мельник М. Л., Хавронюк М. І. Правоохоронні органи та правоохоронна діяльність. Навчальний посібник / М. Л. Мельник, М. І. Хавронюк. – К.: Атіка, 2002. – 576 с.

3. Пшонка А. В. Загальна характеристика соціально-правового забезпечення працівників прокуратури України / А. В. Пшонка // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. – 2013. – № 1. – С. 290–299.

4. Сухонос В. В. Організація і діяльність прокуратури в Україні: історія і сучасність. Монографія / В. В. Сухонос – Суми : ВДТ «Університетська книга», 2004. – 348 с.

Додаткова:

1. Корнякова Т. В. Прокуратура і органи позавідомчого контролю: нагляд і взаємодія : дис. ... кандидата юрид. наук: 12.00.10 / Корнякова Тетяна Всеволодівна. – О., 2005. – 214 с.

2. Куліш А. М. Сутність та ознаки правоохоронної діяльності / А. М. Куліш // Право і безпека. – 2005. – С. 23–28.

3. Сухонос В. В. Організаційно-правові проблеми кадрового забезпечення органів прокуратури : дис. ... кандидата юрид. наук: 12.00.10/ Сухонос Віктор Володимирович. Національна юридична академія України ім. Я. Мудрого. – Х., 1999. – 154 с.

4. Шуба В. В. Адміністративно-правові відносини в діяльності органів прокуратури України: загальнотеоретичні аспекти : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / В.В. Шуба ; Нац. юрид. акад. України ім. Я.Мудрого. – Х., 2007. – 20 с.

Тема 5. Правовий та соціальний захист суддів

Вимоги до знань та вмінь

Знати:

- особливості праці суддів;
- поняття та зміст категорій «правовий захист суддів» та «соціальний захист суддів»;
- нормативно-правове забезпечення державного захисту суддів;
- форми захисту прав та законних інтересів суддів;
- зарубіжний досвід щодо захисту прав та законних інтересів суддів.

Вміти:

- аналізувати правові акти та інші документи за допомогою різних наукових методів;
- застосувати теоретичні і практичні знання, отримані в процесі вивчення дисципліни, на практиці.

План семінарського заняття

1. Особливості праці суддів.
2. Вимоги до кандидатів на посаду судді. Порядок добору та призначення на посаду судді.
3. Проведення спеціальної перевірки щодо кандидата на посаду судді. Спеціальна підготовка кандидата на посаду судді.
4. Проведення конкурсу на зайняття вакантної посади судді. Призначення на посаду судді.
5. Переведення судді до іншого суду.
6. Кваліфікаційне оцінювання суддів. Підготовка судді для підтримання його кваліфікації.
7. Дисциплінарна відповідальність судді. Види дисциплінарних стягнень до суддів. Погашення дисциплінарного стягнення.
8. Звільнення судді з посади. Припинення повноважень судді.
9. Забезпечення суддів. Пенсія або щомісячне довічне грошове утримання судді у відставці.

Методичні вказівки

Особливості трудових правовідносин з працівниками суду передбачені законодавством. Студенти повинні звернути увагу на спеціальні умови щодо призначення на посаду судді, змін умов їхньої праці та припинення трудових правовідносин з суддями.

Суддею може бути громадянин України, який відповідно до Конституції України та Закону України «Про судоустрій і статус суддів» призначений суддею, займає штатну суддівську посаду в одному з судів України і здійснює правосуддя на професійній основі. Судді гарантується перебування на посаді судді до досягнення ним шістдесяти п'яти років, крім випадків звільнення судді з посади або припинення його повноважень відповідно до Конституції України та Закону України «Про судоустрій і статус суддів».

Згідно зі статтею 56 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», судді мають відповідні права та обов'язки: права судді, пов'язані зі здійсненням правосуддя, визначаються Конституцією України, процесуальними та іншими законами; суддя має право брати участь у суддівському самоврядуванні; судді можуть утворювати громадські об'єднання та брати участь у них з метою захисту своїх прав та інтересів, підвищення професійного рівня; суддя може бути членом національних або міжнародних асоціацій та інших організацій, що мають на меті захист інтересів суддів, утвердження авторитету судової влади в суспільстві або розвиток юридичної професії та науки; суддя

має право підвищувати свій професійний рівень та проходити з цією метою відповідну підготовку; суддя повинен додержуватися присяги.

Суддя зобов'язаний: 1) справедливо, безсторонньо та своєчасно розглядати і вирішувати судові справи відповідно до закону з дотриманням засад і правил судочинства; 2) дотримуватися правил суддівської етики, у тому числі виявляти та підтримувати високі стандарти поведінки у будь-якій діяльності з метою укріплення суспільної довіри до суду, забезпечення впевненості суспільства в чесності та непідкупності суддів; 3) подавати декларацію доброчесності судді та декларацію родинних зв'язків судді; 4) виявляти повагу до учасників процесу; 5) не розголошувати відомості, які становлять таємницю, що охороняється законом, у тому числі таємницю нарадчої кімнати і закритого судового засідання; 6) виконувати вимоги та дотримуватися обмежень, установлених законодавством у сфері запобігання корупції; 7) подавати декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування; 8) систематично розвивати професійні навички (уміння), підтримувати свою кваліфікацію на належному рівні, необхідному для виконання повноважень у суді, де він обіймає посаду; 9) звертатися з повідомленням про втручання в його діяльність як судді щодо здійснення правосуддя до Вищої ради правосуддя та до Генерального прокурора упродовж п'яти днів після того, як йому стало відомо про таке втручання; 10) підтверджувати законність джерела походження майна у зв'язку з проходженням кваліфікаційного оцінювання або в порядку дисциплінарного провадження щодо судді, якщо обставини, що можуть мати наслідком притягнення судді до дисциплінарної відповідальності, викликають сумнів у законності джерела походження майна або доброчесності поведінки судді.

Студенти при підготовці до теми повинні ознайомитись з вимогами до кандидатів на посаду. Відповідно до ст. 69 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», на посаду судді може бути призначений громадянин України, не молодший тридцяти та не старший шістдесяти п'яти років, який має вищу юридичну освіту і стаж професійної діяльності у сфері права щонайменше п'ять років, є компетентним, доброчесним та володіє державною мовою.

Не може бути призначений суддею громадянин, який: 1) визнаний судом обмежено дієздатним або недієздатним; 2) має хронічні психічні чи інші захворювання, що перешкоджають виконанню функцій зі здійснення правосуддя; 3) має не зняту чи непогашену судимість.

Не може претендувати на посаду судді особа, до якої згідно із законом застосовується заборона обіймати відповідну посаду. Не може

претендувати на посаду судді також особа, яку було раніше звільнено з посади судді за вчинення істотного дисциплінарного проступку, грубе чи систематичне нехтування обов'язками, що є несумісним зі статусом судді або виявило його невідповідність займаній посаді, порушення вимог щодо несумісності, порушення обов'язку підтвердити законність джерела походження майна або у зв'язку із набранням законної сили обвинувальним вироком щодо такої особи, крім випадків визнання в судовому порядку протиправним рішення про звільнення з цих підстав або скасування обвинувального вироку суду. Не може претендувати на посаду судді також особа, яку було раніше звільнено з посади судді за результатами кваліфікаційного оцінювання.

Призначення на посаду судді здійснюється Президентом України на підставі та в межах подання Вищої ради правосуддя, без перевірки додержання встановлених цим Законом вимог до кандидатів на посаду судді та порядку проведення добору чи кваліфікаційного оцінювання кандидатів.

Будь-які звернення щодо кандидата на посаду судді не перешкоджають його призначенню на посаду. Викладені в таких зверненнях факти можуть бути підставою для порушення Президентом України перед компетентними органами питання про проведення в установленому законом порядку перевірки цих фактів.

До суддів може застосовуватися дисциплінарне стягнення у виді: 1) попередження; 2) догани – з позбавленням права на отримання доплат до посадового окладу судді протягом одного місяця; 3) суворої догани – з позбавленням права на отримання доплат до посадового окладу судді протягом трьох місяців; 4) подання про тимчасове (від одного до шести місяців) відсторонення від здійснення правосуддя – з позбавленням права на отримання доплат до посадового окладу судді та обов'язковим направленням судді до Національної школи суддів України для проходження курсу підвищення кваліфікації, визначеного органом, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів, та подальшим кваліфікаційним оцінюванням для підтвердження здатності судді здійснювати правосуддя у відповідному суді; 5) подання про переведення судді до суду нижчого рівня; 6) подання про звільнення судді з посади.

Судді, члени їхніх сімей та їхнє майно перебувають під особливим захистом держави. Служба судової охорони, органи правопорядку зобов'язані вживати необхідних заходів для забезпечення безпеки судді, членів його сім'ї, збереження їхнього майна, якщо від судді надійде відповідна заява.

Вчинені у зв'язку зі службовою діяльністю судді посягання на його життя і здоров'я, знищення чи пошкодження його майна, погроза вбивством, насильством чи пошкодженням майна судді, образа чи наклеп на нього, а також посягання на життя і здоров'я членів його сім'ї (батьків, дружини, чоловіка, дітей), погроза їм убивством, пошкодженням майна мають наслідком відповідальність, установлену законом.

Суддя має право на забезпечення засобами захисту, які йому надаються Службою судової охорони, утвореною відповідно до цього Закону.

Соціальне страхування судді (стаття 141 ЗУ «Про судоустрій і статус суддів»). Обов'язкове державне страхування життя і здоров'я суддів здійснюється за рахунок коштів Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування».

Ситуаційні задачі та завдання для самостійної роботи

Задача 1

Суддя місцевого суду Кромкін приїхав на власному автомобілі на площу Фестивальну в той час, коли проходив мітинг. Цей захід було проведено профспілкою залізничників і транспортних будівельників у місті Запоріжжі. На автомобілі судді були розміщені плакати з вимогами про виплату заборгованості по заробітній платі.

Чи може суддя належати до політичної партії чи професійної спілки, виявляти прихильність до них, брати участь у політичних акціях, мітингах, страйках? Чи можна в цьому випадку притягнути суддю до юридичної відповідальності? Дайте правову оцінку описаній ситуації.

Задача 2

Донька судді місцевого суду в мережі Інтернет розмістила фотографії з сімейного архіву (сім'я на відпочинку на морі, у бані та в нічному клубі).

Дайте правову оцінку описаній ситуації. Чи можна в цьому випадку вважати, що суддя порушив правила етичної поведінки? Дайте характеристику Кодексу суддівської етики.

Задача 3

Суддя Самохвалов виконував свою трудову функцію три роки. Керівник місцевого суду зобов'язав суддю пройти підготовку для підтримання кваліфікації. Але Самохвалов не погодився проходити професійну підготовку, тому що він вважає себе висококваліфікованим.

Дайте правову оцінку описаній ситуації. Для чого необхідно підтримувати кваліфікацію суддям? Як здійснюється оцінка судді? Розкрийте порядок, методологію оцінювання та самооцінювання судді.

Задача 4

Судді Сіліну, який потребував поліпшення житлових умов, після призначення на посаду було відмовлено у службовому житлі за місцем знаходження суду на підставі того, що в нього є житло, що знаходиться у 200 км від роботи.

Дайте правову оцінку описаній ситуації. Чи забезпечуються службовим житлом судді, які потребують поліпшення житлових умов?

Задача 5

Людина зі зброєю потрапила в будівлю місцевого суду, що перебувала під охороною Національної поліції. Дочекавшись суддю Громова після судового засідання в коридорі, чоловік, погрожуючи зброєю, почав ображати суддю нецензурною лайкою.

Дайте правову оцінку описаній ситуації. Хто здійснює охорону суддів? Дайте характеристику Положення про Службу судової охорони.

Тестові завдання:

Тест 1. На посаду судді може бути призначений:

А – громадянин України, не молодший тридцяти та не старший шістдесяти п'яти років;

Б – який має вищу юридичну освіту;

В – який має вищу освіту;

Г – стаж професійної діяльності у сфері права щонайменше п'ять років;

Д – стаж професійної діяльності у сфері права щонайменше три роки;

Е – є компетентним, добросовісним та володіє державною мовою.

Тест 2. Не може бути призначений суддею громадянин, який:

А – визнаний судом обмежено дієздатним або недієздатним;

Б – має хронічні психічні чи інші захворювання, що перешкоджають виконанню функцій зі здійснення правосуддя;

В – має не зняту чи непогашену судимість;

Г – має не зняте дисциплінарне стягнення.

Тест 3. Результати відбіркового іспиту оприлюднюються на офіційному вебсайті Вищої кваліфікаційної комісії суддів України:

А – не пізніше наступного дня після проведення іспиту;

Б – не пізніше п'яти днів після проведення іспиту;

В – не пізніше десяти днів після проведення іспиту.

Тест 4. Спеціальна підготовка кандидата на посаду судді включає:

А – теоретичну підготовку судді в Національній школі суддів України;

Б – практичну підготовку судді в Національній школі суддів України;

В – написання курсової роботи в Національній школі суддів України.

Тест 5. За результатами спеціальної підготовки кандидати отримують:

А – свідоцтво установленого Вищою кваліфікаційною комісією суддів України зразка;

Б – диплом установленого Вищою кваліфікаційною комісією суддів України зразка;

В – атестат установленого Вищою кваліфікаційною комісією суддів України зразка.

Тест 6. Для проведення конкурсу на зайняття вакантної посади судді Вища кваліфікаційна комісія суддів України:

А – ухвалює рішення про його оголошення;

Б – розміщує відповідну інформацію на своєму офіційному вебсайті і вебпорталі судової влади;

В – публікує відповідну інформацію у визначених нею друкованих засобах масової інформації не пізніш як за місяць до дня проведення конкурсу;

Г – повідомляє під розписку кандидата про оголошення конкурсу.

Тест 7. Призначення на посаду судді здійснюється:

- А – Президентом України;
- Б – Вищою радою правосуддя;
- В – Вищою кваліфікаційною комісією суддів України.

Тест 8. Критеріями кваліфікаційного оцінювання є:

- А – компетентність (професійна, особиста, соціальна тощо);
- Б – професійна етика;
- В – добросовісність;
- Г – дотримання сімейних цінностей.

Тест 9. До суддів може застосовуватися дисциплінарне стягнення у виді:

- А – попередження;
- Б – догани – з позбавленням права на отримання доплат до посадового окладу судді протягом одного місяця;
- В – суворої догани – з позбавленням права на отримання доплат до посадового окладу судді протягом трьох місяців;
- Г – подання про тимчасове (від одного до шести місяців) відсторонення від здійснення правосуддя;
- Д – подання про переведення судді до суду нижчого рівня;
- Е – подання про звільнення судді з посади;
- Ж – подання про переведення на нижчу посаду.

Тест 10. Під час обрання виду дисциплінарного стягнення стосовно судді враховуються:

- А – характер дисциплінарного проступку, його наслідки;
- Б – особа судді, ступінь його вини;
- В – наявність інших дисциплінарних стягнень;
- Г – інші обставини, що впливають на можливість притягнення судді до дисциплінарної відповідальності;
- Д – наявність заохочень.

Завдання для самостійної роботи

1. Самостійне опрацювання теоретичних питань:

1. Назвіть вимоги до кандидатів на посаду судді.

2. Розкрийте порядок добору кандидатів та їх призначення на посаду судді.
3. Розкрийте порядок проведення конкурсу на зайняття вакантної посади судді.
4. Який порядок призначення прокурора на вакантну посаду передбачено законом?
5. У яких випадках здійснюється переведення судді на посаду до іншого суду?
6. Назвіть завдання та підстави кваліфікаційного оцінювання судді.
7. Які завдання здійснює Національна школа суддів України?
8. Назвіть підстави дисциплінарної відповідальності судді.
9. Назвіть загальні умови звільнення судді з посади.
10. Яке значення має суддівське самоврядування?

2. Написання рефератів за темою:

1. Правовий статус суддів.
2. Захист професійних інтересів суддів.
3. Особливості правового регулювання діяльності працівників суду.
4. Досвід зарубіжних країн щодо захисту прав працівників суду.

Рекомендована література

Нормативно-правові акти:

1. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 р. № 2456-VI // Відомості Верхової Ради України. – 2010. – № 50 (50–51). – Ст. 572.
2. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.07.2005 р. № 2747-IV// Відомості Верхової Ради України. – 2005. – № 35 (35–36, 37). – Ст. 446.
3. Кодекс законів про працю України. – К.: Україна, 2017. – 125 с.
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 р. № 8073-X// Відомості Верхової Ради України. – 1984. – № 51. – Ст. 1122.
5. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96 ВР // Відомості Верхової Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
6. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI // Відомості Верхової Ради України. – 2013. – № 9–10. – Ст. 88.
7. Про Вищу раду правосуддя: Закон України від 21.12.2016 р. № 1798-VIII// Відомості Верхової Ради України. – 2017. – № 7, 8. –

Ст. 50.

8. Про відновлення довіри до судової влади в Україні: Закон України від 08.04.2014 р. № 1188-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 23. – Ст. 870.

9. Про громадянство України : Закон України від 18.01.2001 р. № 2235-III// Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 13. – Ст. 65.

10. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 р. № 889-VIII// Відомості Верховної Ради України. – 2016. – № 4. – Ст. 43.

11. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 23.09.1999 р. № 1105-XIV// Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 46. – Ст. 403.

12. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII// Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 49. – Ст. 2056.

13. Про затвердження Кодексу суддівської етики: Рішення XI чергового з'їзду суддів України від 22.02.2013 р. // Вісник Верховного суду України. – 2013. – № 3. – Ст. 27.

14. Про затвердження Положення про Службу судової охорони: Рішення Вища рада правосуддя від 21 грудня 2017 р. № 4237 /0/15-17. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://zib.com.ua/ua/131329-polozhennya_pro_sluzhbu_sudovoi_ohoroni_oprilyudneno_tekst.html.

15. Про затвердження Регламенту Пленуму Верховного Суду України: Постанова Верховного Суду України від 24.04.2015 р. № 5. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0005700-15#n10>.

16. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII// Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 40–41. – Ст. 379.

17. Про охоронну діяльність: Закон України від 22.03.2012 р. № 4616-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 2. – Ст. 40.

18. Про очищення влади: Закон України від 16.09.2014 р. № 1682-VII// Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 44. – Ст. 2041.

19. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 р. № 1402-VIII// Відомості Верховної Ради України. – 2016. – № 31. – Ст. 545.

Основна:

1. Коротун О. М. Організації і функції суддівського самоврядування за законодавством України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.10 / О. М. Коротун. – К., 2009. – 19 с.

2. Мельник М. Л., Хавронюк М. І. Правоохоронні органи та правоохоронна діяльність. Навчальний посібник / М. Л. Мельник, М. І. Хавронюк. – К.: А тіка, 2002. – 576 с.

3. Москвіч Л. М. Критерії оцінювання ефективності судової системи/ Л. М. Москвіч // Вісник Верховного Суду України. – 2010. – № 10 (122). – С. 30–35.

4. Собовий О. Правовий статус судді в адміністративно-деліктному процесі: його сутність і проблеми визначення / О. Собовий // Адміністративний процес. – 2009. – № 11. – С. 149–152.

Додаткова:

1. Віноградова Л. Є. Юридична відповідальність суддів загальних судів України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.10 / Л. Є. Віноградова. – К., 2004. – 16 с.

2. Городовенко В. В. Проблеми становлення незалежної судової влади в Україні: Монографія. – К.: Фенікс, 2007. – 224 с.

3. Єгорова В. С. Конституційно-правовий статус суддів судів загальної юрисдикції : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02 / В. С. Єгорова; НАН України; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. – К., 2008. – 20 с.

4. Фесенко Л. І. Правовий статус Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ у системі судового устрою : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.10 / Л. І. Фесенко. – О., 2011. – 20 с.

Тема 6. Правовий та соціальний захист співробітників органів служби безпеки

Вимоги до знань та вмінь

Знати:

- особливості праці співробітників органів служби безпеки;
- склад кадрів Служби безпеки України;
- правові гарантії захисту військовослужбовців Служби безпеки України;
- правові гарантії захисту громадян, які беруть участь у забезпеченні державної безпеки;
- нормативно-правове забезпечення державного захисту співробітників органів служби безпеки;
- відповідальність співробітників Служби безпеки України.

Вміти:

аналізувати правові акти та інші документи за допомогою різних наукових методів;

застосувати теоретичні і практичні знання, отримані в процесі вивчення дисципліни, на практиці.

План семінарського заняття

1. Правове регулювання трудових відносин співробітників Служби безпеки України.

2. Склад кадрів Служби безпеки України.

3. Правові гарантії захисту військовослужбовців Служби безпеки України та громадян, які беруть участь у забезпеченні державної безпеки.

4. Відповідальність співробітників Служби безпеки України. Відповідальність за неправомірні дії, що перешкоджають реалізації повноважень Служби безпеки України.

Методичні вказівки

Передусім необхідно проаналізувати спеціальне законодавство, що регулює службові та трудові відносини зі співробітниками й працівниками Служби безпеки України, отримати уявлення щодо виникнення, зміни та припинення правовідносин з ними. Також студенти повинні звернути увагу на пріоритетні функції Служби безпеки України. До них належать: 1) захист державного суверенітету, конституційного ладу, територіальної цілісності, економічного, науково-технічного, оборонного потенціалу України, законних інтересів держави та прав громадян від розвідувальної діяльності іноземних спецслужб, підричних посягань з боку окремих організацій та осіб; 2) попередження, виявлення і викриття злочинів проти миру і безпеки людства, тероризму, корупції й організованої злочинності у сфері управління, економіки та інших протиправних дій, які безпосередньо створюють загрозу життєво важливим інтересам України; 3) інформаційно-аналітична діяльність з метою сприяння керівництву України в реалізації зовнішньої та внутрішньої політики України в напрямі побудови держави, зміцнення її обороноздатності та економічного потенціалу, розширення міжнародного співробітництва; соціальний контроль, інформаційно-психологічна безпека громадян України, інформаційна протидія політичній дезінформації, дезорганізаційній політичній інформації.

Правову основу діяльності Служби безпеки України становлять Конституція України, закони України «Про Службу безпеки України», «Про контррозвідувальну діяльність», «Про боротьбу з тероризмом», «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю», «Про державну таємницю», «Про запобігання корупції» та інші акти законодавства України, відповідні міжнародні правові акти, визнані Україною.

Кадри Служби безпеки України складають: співробітники - військовослужбовці, працівники, які уклали трудовий договір із Службою безпеки України, а також військовослужбовці строкової служби. Порядок обліку кадрів Служби безпеки України затверджується Головою Служби безпеки України.

До органів Служби безпеки України приймаються на конкурсній, добровільній і договірній основі громадяни України, здатні за діловими та моральними якостями, освітнім рівнем і станом здоров'я ефективно виконувати службові обов'язки. Критерії професійної придатності, зокрема юридичної обізнаності, визначаються кваліфікаційно-нормативними документами, які затверджуються Головою Служби безпеки України.

Кількісний склад співробітників Служби безпеки України визначається Президентом України за поданням Голови Служби безпеки України, виходячи з потреб надійного захисту державної безпеки України, та в межах видатків, передбачених на утримання Служби безпеки України в Державному бюджеті України.

Стосовно осіб, які претендують на службу в органах Служби безпеки України, за їхньою письмовою згодою проводиться спеціальна перевірка в порядку, встановленому Законом України «Про засади запобігання і протидії корупції».

Особи, які претендують на службу в органах Служби безпеки України, до призначення на відповідну посаду подають за місцем майбутньої служби декларацію про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру за формою і в порядку, що встановлені Законом України «Про засади запобігання і протидії корупції», та зобов'язані повідомити керівництву органу, на посаду в якому вони претендують, про близьких їм осіб, які працюють у цьому органі.

На службу в органи Служби безпеки України не може бути прийнята особа, яка має непогашену або не зняту судимість за вчинення злочину, крім реабілітованої, або на яку протягом останнього року накладалося адміністративне стягнення за вчинення корупційного правопорушення.

Особливу увагу студенти повинні приділити соціальному та правовому захисту співробітників Служби безпеки України. Так, стаття 27 Закону України «Про службу безпеки України» передбачає, що держава забезпечує соціальний і правовий захист військовослужбовців і працівників Служби безпеки України. Військовослужбовці Служби безпеки України користуються політичними, соціально-економічними та особистими правами і свободами, а також пільгами відповідно до законів України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», «Про службу безпеки України», інших актів законодавства.

Право на пільги зберігається за військовослужбовцями Служби безпеки України, яких звільнено зі служби за віком, через хворобу або за вислугою років.

Соціальний захист працівників, які уклали трудовий договір із Службою безпеки України, забезпечується на загальних підставах відповідно до законодавства про працю.

Відповідно до ст. 28 Закону України «Про Службу безпеки України», встановлено правові гарантії захисту військовослужбовців Служби безпеки України та громадян, які беруть участь у забезпеченні державної безпеки.

Військовослужбовці Служби безпеки України при виконанні покладених на них обов'язків є представниками влади, діють від імені держави і перебувають під її захистом. Недоторканність їхньої особи, їхні честь і гідність охороняються законодавством.

Близькі родичі військовослужбовців Служби безпеки України також підлягають державному захисту. Правопорушення щодо близьких родичів військовослужбовців Служби безпеки України, вчинені у зв'язку з виконанням покладених на цих військовослужбовців обов'язків, тягнуть за собою відповідальність, установлену законом.

Під захистом держави знаходяться особи, які допомагають і сприяють Службі безпеки України, а також пенсіонери Служби безпеки України.

Особам, які допомагають і сприяють Службі безпеки України, гарантується конфіденційність відносин. Розголошення даних про такі відносини, інші правопорушення щодо цих громадян та членів їхніх родин, які здійснюються у зв'язку з їхньою діяльністю по забезпеченню державної безпеки, тягнуть за собою встановлену законодавством відповідальність.

Працівники Служби безпеки України в разі залучення їх до заходів щодо забезпечення державної безпеки, не пов'язаних безпосередньо з їхніми функціональними обов'язками, користуються правами, які

надаються військовослужбовцям Служби безпеки України пунктами 1, 4, 6 і 7 статті 25 згаданого Закону. У цих випадках на них поширюються гарантії правового захисту, встановлені для військовослужбовців Служби безпеки України.

Не допускається розголошення факту належності співробітників Служби безпеки України до її оперативних підрозділів.

Відповідно до Закону України «Про службу безпеки України» (стаття 29) передбачено виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті), інвалідності або часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності військовослужбовців Служби безпеки України і громадян, залучених до заходів щодо забезпечення державної безпеки, та компенсація заподіяння збитків їхньому майну.

Виплата одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті), інвалідності або часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності військовослужбовця Служби безпеки України здійснюється в порядку та на умовах, визначених Законом України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей».

Збитки, завдані майну військовослужбовця Служби безпеки України або членам його родини у зв'язку з виконанням ним службових обов'язків, компенсуються йому, а в разі його загибелі – членам сім'ї у повному обсязі за рахунок коштів державного бюджету.

Положення цієї статті поширюються на працівників Служби безпеки України та осіб, залучених до заходів щодо забезпечення державної безпеки, а також на пенсіонерів Служби безпеки України.

У статті 30 Закону України «Про Службу безпеки України» передбачено грошове забезпечення військовослужбовців та оплату праці працівників Служби безпеки України. Форми й розміри грошового забезпечення військовослужбовців Служби безпеки України встановлюються законодавством і повинні забезпечувати достатні матеріальні умови для комплектування Служби безпеки України якісним складом військовослужбовців, ураховувати характер, умови роботи, стимулювати досягнення високих результатів у службовій діяльності. Умови та оплата праці працівників Служби безпеки України визначаються Кабінетом Міністрів України.

Ситуаційні задачі та завдання для самостійної роботи

Задача 1

Ігнатов, співробітник СБУ, при виконанні своїх службових обов'язків бажав скористатися безкоштовно послугами таксі, але диспетчерська служба йому відмовила в цій послугі. Ігнатов,

скориставшись своїм службовим становищем, на наступний день прийшов до приватного підприємства «Оптимальне таксі» з перевіркою.

Проаналізуйте дії співробітника СБУ. Чи мають право безплатного проїзду в таксі співробітники СБУ при виконанні ними службових обов'язків?

Якими видами міського пасажирського транспорту можуть безкоштовно користуватися співробітники СБУ при виконанні ними своїх службових обов'язків?

Задача 2

Мунтян, який перебував на кадровій військовій службі, був незаконно звільнений з військової служби органів СБУ. Після поновлення на службі він отримав можливість проходити службу на нижчій посаді, ніж його попередня.

Дайте правову оцінку описаній ситуації.

Назвіть основні права військовослужбовців, пов'язані з проходженням служби в органах СБУ.

Чи може Мунтян розраховувати на відшкодування моральної шкоди через незаконне звільнення?

Задача 3

Іванов був призначений на відповідну посаду окремого відділу управління Служби безпеки України в Запорізької області, який очолював чоловік його рідної сестри. Крім того, він перебував у прямій організаційній залежності від керівника при виконанні своїх повноважень.

Чи можна вважати, що це призначення відбулося всупереч нормі Закону України «Про Службу безпеки України»?

Які заходи необхідно вжити для усунення таких обставин?

Дайте визначення понять «безпосереднє підпорядкування» і «близька особа».

Задача 4

Малько, працівник СБУ, повідомив керівництво СБУ про порушення вимог Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» іншим співробітником, за що був звільнений зі служби на підставі ст. 41 КЗпП України.

Дайте правову оцінку описаній ситуації.

На вашу думку, чи може бути звільнений Малько зі служби, чи змушений до звільнення, або притягнутий до дисциплінарної відповідальності у зв'язку з таким повідомленням?

Яким законодавством регулюються трудові відносини працівників, які уклали трудовий договір зі Службою безпеки України?

Задача 5

Карпов був призначений співробітником в органах СБУ на контрактній основі. Але політичну діяльність як член громадського об'єднання не припинив. Неодноразово його бачили на політичних заходах цього об'єднання.

На вашу думку, чи має право керівництво органів СБУ звільнити Карпова на підставі ст. 6 Закону України «Про Службу безпеки України»?

Назвіть правову основу діяльності Служби безпеки України.

Тестові завдання:

Тест 1. Діяльність Служби безпеки України, її органів і співробітників ґрунтується:

- А – на засадах законності;
- Б – на засадах поваги до прав і гідності особи;
- В – на засадах позапартійності та відповідальності перед народом України;
- Г – на засадах гласності.

Тест 2. Кадри Служби безпеки України складають:

- А – співробітники-військовослужбовці,
- Б – працівники, які уклали трудовий договір зі Службою безпеки України;
- В – військовослужбовці строкової служби;
- Г – громадяни України, які уклали угоду зі Службою безпеки України.

Тест 3. До органів Служби безпеки України приймаються на конкурсній, добровільній і договірній основі громадяни України:

- А – придатні за діловими та моральними якостями;
- Б – здатні за освітнім рівнем і станом здоров'я ефективно виконувати службові обов'язки;
- В – з урахуванням досягнення відповідного віку (не менш 30 років).

Тест 4. Трудові відносини працівників, які уклали трудовий договір зі Службою безпеки України, регулюються:

- А – законодавством України про працю;
- Б – цивільним законодавством України;
- В – Законом України «Про державну службу».

Тест 5. У запас Служби безпеки України зараховуються:

- А – громадяни України, які вислужили встановлені строки служби;
- Б – громадяни України, які звільнені зі служби у Службі безпеки України;
- В – громадяни України, які придатні за станом здоров'я до проходження військової служби в мирний або воєнний час;
- Г – громадяни України, які не досягли граничного віку перебування в запасі.

Тест 6. Правову основу діяльності Служби безпеки України становлять:

- А – Конституція України;
- Б – Закон України «Про Службу безпеки України»;
- В – Закон України «Про контррозвідувальну діяльність»;
- Г – Закон України «Про боротьбу з тероризмом»;
- Д – Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність»;
- Е – Закон України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю»;
- Є – Закон України «Про державну таємницю»;
- Ж – Закон України «Про засади запобігання і протидії корупції»;
- З – інші акти законодавства України, відповідні міжнародні правові акти, визнані Україною.

Тест 7. Співробітники Служби безпеки України повинні:

- А – поважати гідність людини;
- Б – виявляти до людини гуманне ставлення;
- В – не допускати розголошення відомостей про особисте життя людини;
- Г – розміщувати персональну інформацію про громадянина до мережі Інтернет.

Тест 8. Орган Служби безпеки України в разі порушення його співробітниками при виконанні службових обов'язків прав чи свобод людини повинен:

- А – вжити заходів до поновлення цих прав та свобод;
- Б – відшкодувати заподіяну моральну й матеріальну шкоду;
- В – притягти винних до відповідальності;
- Г – відправити справу до прокуратури.

Тест 9. Служба безпеки України на вимогу громадян України зобов'язана дати їм письмові пояснення з приводу обмеження їхніх прав чи свобод:

- А – у місячний строк;
- Б – у десятиденний строк;
- В – у п'ятнадцятиденний строк.

Тест 10. Служба безпеки України інформує про свою діяльність:

- А – через засоби масової інформації;
- Б – шляхом надання відповідей на запити на доступ до публічної інформації;
- В – через засоби громадських організацій;
- Г – в інших формах у визначеному законодавством порядку.

Завдання для самостійної роботи

1. Самостійне опрацювання теоретичних питань:

1. Які завдання здійснює Служба безпеки України?
2. Назвіть правову основу діяльності Служби безпеки України.
3. Які органи входять у систему Служби безпеки України?
4. Хто входить до складу кадрів Служби безпеки України?
5. Які вимоги встановлені законодавством для осіб, які претендують на службу в органах Служби безпеки України?
6. Які обмеження встановлені законодавством для осіб, які претендують на службу в органах Служби безпеки України?
7. Назвіть обов'язки Служби безпеки України.
8. Назвіть права Служби безпеки України.
9. Хто забезпечує соціальний і правовий захист військовослужбовців і працівників Служби безпеки України?

10. Назвіть правові гарантії захисту військовослужбовців Служби безпеки України та громадян, які беруть участь у забезпеченні державної безпеки.

2. Написання рефератів за темою:

1. Правовий статус військовослужбовців і працівників Служби безпеки України.

2. Соціальний і правовий захист військовослужбовців Служби безпеки України.

3. Особливості правового регулювання діяльності працівників та співробітників Служби безпеки України.

4. Соціальний захист працівників, які уклали трудовий договір із Службою безпеки України.

Рекомендована література

Нормативно-правові акти:

1. Кодекс законів про працю України. – К.: Україна, 2017. – 125 с.

2. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96 ВР // Відомості Верхової Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

3. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю: Закон України від 30.06.1993 р. № 3341-ХІІ // Відомості Верхової Ради України. – 1993. – № 35. – Ст. 358.

4. Про військовий обов'язок і військову службу: Закон України від 25.03.1992 р. № 2232-ХІІ // Відомості Верхової Ради України. – 1992. – № 27. – Ст. 385.

5. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей: Закон України від 20.12.1992 № 2011-ХІІ // Відомості Верхової Ради України. – 1992. – № 15. – Ст. 190.

6. Про грошове забезпечення військовослужбовців та умови оплати праці працівників Служби безпеки України: Постанова Кабінету Міністрів України від 21.01.1993 № 37 // [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/37-93-%D0%BF>.

7. Про загальну структуру і чисельність Служби безпеки України: Закон України від 20.10.2006 № 3014-IV // Відомості Верхової Ради України. – 2006. – № 4. – Ст. 53.

8. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18.02.1992 р. № 2135-ХІІІ // Відомості Верхової Ради України. – 1992. – № 22. – Ст. 303.

9. Про Службу безпеки України: Закон України від 25.03.1992 р.

№ 2229-XII // Відомості Верхової Ради України. – 1992. – № 27. – Ст. 382.

10. Про державну таємницю: Закон України від 21.01.1994 р. № 3855-XII // Відомості Верхової Ради України. – 1994. – № 16. – Ст. 93.

11. Про контррозвідувальну діяльність: Закон України від 26.12.2002 р. № 374-IV // Відомості Верхової Ради України. – 2003. – № 12. – Ст. 89.

12. Про боротьбу з тероризмом: Закон України від 20.03.2003 р. № 638-IV // Відомості Верхової Ради України. – 2003. – № 25. – Ст. 180.

13. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII // Відомості Верхової Ради України. – 2014. – № 49. – Ст. 2056.

14. Про національну безпеку України: Закон України від 20.07.2018 р. № 2469-VIII // Офіційний вісник України. – 2018. – № 55. – Ст. 1903.

15. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII // Відомості Верхової Ради України. – 2015. – № 40–41. – Ст. 379.

16. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII // Відомості Верхової Ради України. – 2017. – № 38–39. – Ст. 380.

Основна:

1. Ліпкан В. А. Національна безпека України: навчальний посібник. 2-ге вид. – К.: КНТ, 2009. – 576 с.

2. Мельник М. Л., Хавронюк М. І. Правоохоронні органи та правоохоронна діяльність. Навчальний посібник / М. Л. Мельник, М. І. Хавронюк. – К.: А тіка, 2002. – 576 с.

3. Новицький Г. В. Теоретико-правові основи забезпечення національної безпеки України: монографія / Г. В. Новицький. – К.: Інтер технологія, 2008. – 496 с.

4. Пилипчук В. Г. Формування та розвиток правових засад діяльності органів державної безпеки України (1991-2003): Навч. посіб. / В. Г. Пилипчук. – К., 2005. – 203 с.

5. Ситник Г. П. Концептуальні засади забезпечення національної безпеки України. навч. посіб.: у 3 ч. Ч. 3.: Державна політика та основи стратегічного планування забезпечення національної безпеки / Г. П. Ситник. – К.: НАДУ, 2010. – 208 с.

6. Ситник Г. П. Національна безпека України: теорія і практика: навч. посіб. / Г. П. Ситник, В. М. Олуйко, М. П. Вавринчук; за заг. ред. Г. П. Ситника. – Хмельницький; К.: Кондор, 2007. – 616 с.

Додаткова:

1. Грек М. В. Завдання Служби безпеки України як правоохоронного органу / М. В. Грек // Публічне право. – 2012. – № 3(7). – С. 240–247.
2. Лантінов Я. О. Щодо визначення національної безпеки України як об'єкта кримінально-правової охорони / Я. О. Лантінов // Форум права. – 2011. – № 1. – С. 570–574.
3. Ліпкан В. А. Основи права національної безпеки / В. А. Ліпкан // Право України. – 2009. – № 1. – С. 108–116.
4. Найдьон Ю. О. Поняття, сутність та зміст оперативної діяльності Служби безпеки України / Ю. О. Найдьон // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. – Випуск 42. – 2017. – С. 229–233.
5. Шмоткін О. В. Філософсько-правові аспекти діяльності СБУ по забезпеченню прав особи / О. В. Шмоткін // Наукові праці Одеської національної юридичної академії. – 2009. – С. 270–276.

РОЗДІЛ 3
ФОРМИ ТА СПОСОБИ ЗАХИСТУ ПРАВ ПРАЦІВНИКІВ
ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

Тема 7. Державний захист працівників суду і правоохоронних органів

Вимоги до знань та вмінь

Знати:

- поняття «правоохоронні органи»;
- права працівників суду і правоохоронних органів;
- правову основу захисту працівників суду і правоохоронних органів;
- види спеціальних заходів забезпечення безпеки;
- порядок здійснення заходів безпеки;
- органи, які приймають рішення про вжиття спеціальних заходів забезпечення безпеки;
- органи, які здійснюють заходи забезпечення безпеки;
- види відповідальності за невжиття заходів безпеки;
- державні органи, які здійснюють контроль за виконанням законодавства про захист працівників суду і правоохоронних органів.

Вміти:

- аналізувати правові акти та інші документи за допомогою різних наукових методів;
- застосувати теоретичні і практичні знання, отримані в процесі вивчення дисципліни, на практиці.

План семінарського заняття

1. Права працівників суду і правоохоронних органів щодо заходів державного захисту.
2. Види спеціальних заходів забезпечення безпеки.
3. Порядок здійснення заходів безпеки.
4. Державні органи, які приймають рішення про вжиття спеціальних заходів забезпечення безпеки.
5. Державні органи, які здійснюють заходи забезпечення безпеки.
6. Види відповідальності за невжиття заходів безпеки.
7. Державні органи, які здійснюють контроль за виконанням законодавства про захист працівників суду і правоохоронних органів.

Методичні вказівки

Насамперед, студенти повинні звернути увагу на правову основу захисту працівників суду і правоохоронних органів та їхніх близьких родичів. Для цього необхідно ознайомитися з такими нормативними актами: Конституцією України, Кримінальним та Кримінальним процесуальним кодексами України, Кодексом України про адміністративні правопорушення, Митним кодексом України, законами України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів», «Про судоустрій і статус суддів», «Про прокуратуру», «Про Національну поліцію», «Про Службу безпеки України», «Про Національне антикорупційне бюро України», «Про Державне бюро розслідувань», «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України», «Про Державну кримінально-виконавчу службу України» та іншими актами законодавства України.

Більш детально необхідно вивчити основні положення Закону України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів», який встановлює систему особливих заходів державного захисту суддів Конституційного Суду України, суддів та працівників апаратів судів, працівників правоохоронних органів від перешкоджання виконанню покладених на них законом обов'язків і здійсненню наданих прав, а так само від посягань на життя, здоров'я, житло і майно зазначених осіб та їхніх близьких родичів у зв'язку із службовою діяльністю цих осіб.

Державному захисту підлягають судді Конституційного Суду України, судді та працівники апаратів судів, працівники правоохоронних органів, а також співробітники кадрового складу розвідувальних органів України, співробітники Служби судової охорони, працівники Антимонопольного комітету України та уповноважені особи Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, які відповідно беруть безпосередню участь у:

- а) конституційному провадженні;
- б) розгляді справ у судах, кримінальному провадженні та провадженні у справах про адміністративні правопорушення;
- в) оперативно-розшуковій та розвідувальній діяльності;
- г) охороні громадського порядку і громадської безпеки;
- д) виконанні вироків, рішень, ухвал і постанов судів, постанов органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, та прокурорів;

е) контролі за переміщенням людей, транспортних засобів, товарів та інших предметів чи речовин через державний і митний кордон України;

е) нагляді й контролі за виконанням законів.

Студенти повинні знати права працівників суду і правоохоронних органів, їхніх близьких родичів щодо заходів державного захисту. Відповідно до законодавства України, працівники суду і правоохоронних органів та їхні близькі родичі мають право: а) застосовувати заходи фізичного впливу, спеціальні засоби і зброю з метою забезпечення виконання правомірних наказів і усних вимог, що добровільно не виконуються, для захисту особистої безпеки, безпеки близьких родичів, а також свого житла і майна; б) вимагати і одержувати допомогу у виконанні покладених на них обов'язків, а в разі необхідності – для особистого захисту, а також свого житла і майна з боку відповідних правоохоронних та інших державних органів; в) здійснювати спеціальні заходи забезпечення безпеки; г) отримувати матеріальну компенсацію в разі загибелі працівника, каліцтва або іншого ушкодження здоров'я, знищення чи пошкодження його житла і майна у зв'язку з виконанням службових обов'язків.

Життя і здоров'я працівників суду і правоохоронних органів підлягають обов'язковому державному страхуванню за рахунок коштів відповідних бюджетів.

Студенти повинні дати характеристику видам спеціальних заходів забезпечення безпеки. Для забезпечення безпеки працівників суду і правоохоронних органів та їхніх близьких родичів, недоторканості житла, а також збереження їхнього майна з урахуванням конкретних обставин можуть застосовуватися відповідно до законодавства такі заходи: а) особиста охорона, охорона житла і майна; б) видача зброї, засобів індивідуального захисту і сповіщення про небезпеку; в) встановлення телефону за місцем проживання; г) використання технічних засобів контролю і прослуховування телефонних та інших переговорів, візуальне спостереження; д) тимчасове розміщення у місцях, що забезпечують безпеку; е) забезпечення конфіденційності даних про об'єкти захисту; є) переведення на іншу роботу, направлення на навчання, заміна документів, зміна зовнішності, переселення в інше місце проживання.

Підставою для вжиття спеціальних заходів забезпечення безпеки осіб є дані, що свідчать про наявність реальної загрози їхньому життю, здоров'ю або майну. Приводом для вжиття спеціальних заходів забезпечення безпеки працівника суду або правоохоронного органу та його близьких родичів може бути: заява працівника або його близького

родича; звернення керівника відповідного державного органу; отримання оперативної та іншої інформації про наявність загрози життю, здоров'ю, житлу і майну осіб, які підлягають захисту.

Студенти повинні знати, які органи приймають рішення про вжиття спеціальних заходів забезпечення безпеки, а саме: а) керівники органів внутрішніх справ – щодо захисту працівників відповідного органу Національної поліції, державної лісової охорони, рибоохорони, органів доходів і зборів, персоналу органів і установ виконання покарань, слідчих ізоляторів та їхніх близьких родичів; б) керівники органів служби безпеки – щодо захисту працівників служби безпеки та органів системи Управління державної охорони, їхніх близьких родичів; в) керівник органу прокуратури – щодо захисту працівників прокуратури та їхніх близьких родичів; г) голова суду – щодо захисту працівників відповідного суду та інших органів, зазначених у статті 2 Закону України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів», та їхніх близьких родичів; ґ) Голова Конституційного Суду України – щодо захисту судді Конституційного Суду України та його близьких родичів за заявою такого судді; д) керівники органів охорони державного кордону України – щодо захисту працівників цих органів та їхніх близьких родичів; е) керівники розвідувальних органів України – щодо захисту співробітників цих органів та їхніх близьких родичів; є) керівники органів управління Військової служби правопорядку у Збройних Силах України – щодо захисту військовослужбовців і працівників цієї служби та їхніх близьких родичів; ж) Директор Національного антикорупційного бюро України, директори його територіальних управлінь – щодо захисту підлеглих працівників Національного антикорупційного бюро України, а також їхніх близьких родичів; з) Директор Державного бюро розслідувань та його заступники – щодо захисту службовців Державного бюро розслідувань та їхніх близьких родичів; и) Голова Служби судової охорони та його заступники – щодо захисту співробітників Служби судової охорони та їхніх близьких родичів.

Здійснення спеціальних заходів забезпечення безпеки суддів, працівників апарату суду і працівників правоохоронних органів та їхніх близьких родичів покладається: а) щодо працівників служби безпеки і органів системи Управління державної охорони – на органи служби безпеки; б) щодо працівників органів охорони державного кордону – на органи охорони державного кордону України; в) щодо співробітників розвідувальних органів України та їхніх близьких родичів – на відповідні розвідувальні органи України; г) щодо суддів, працівників апарату суду та їхніх близьких родичів – на підрозділи Служби судової

охорони; г) щодо військовослужбовців і працівників Військової служби правопорядку у Збройних Силах України – на органи управління Військової служби правопорядку у Збройних Силах України; д) щодо судді Конституційного Суду України та його близьких родичів – на відповідний підрозділ Національної поліції України; е) стосовно працівників Національного антикорупційного бюро України та їхніх близьких родичів – на відповідні підрозділи Національного антикорупційного бюро України; є) щодо працівників Державного бюро розслідувань – на органи Державного бюро розслідувань; ж) щодо співробітників Служби судової охорони та їхніх близьких родичів – на відповідні підрозділи Служби судової охорони; з) щодо інших працівників, зазначених у статті 2 Закону України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів», – на поліцію.

Студентам необхідно знати, до яких видів юридичної відповідальності, передбачених законодавством, притягуються відповідні посадові особи за нежиття заходів безпеки до працівників суду і правоохоронних органів та їхніх близьких родичів.

Студенти повинні знати, що контроль за забезпеченням захисту працівників суду і правоохоронних органів та їхніх близьких родичів здійснюють відповідно голова суду, Голова Служби судової охорони, Міністр оборони України, Голова Служби безпеки України, Голова Служби зовнішньої розвідки України, Генеральний прокурор, Голова Конституційного Суду України, Голова Національної поліції, Голова Державної прикордонної служби України, керівник розвідувального органу Міністерства оборони України.

Ситуаційні задачі та завдання для самостійної роботи

Задача 1

Іванов, слідчий слідчого відділення одного з відділень Національної поліції в Запорізькій області, під час розслідування тяжкого злочину звернувся до начальника відділення поліції з рапортом про отримання погроз йому і членам його сім'ї від підозрюваного у кримінальному провадженні.

Дайте правову оцінку правильності дій слідчого в цій ситуації.

Задача 2

До органів прокуратури надійшла інформація від оперативного підрозділу МВС України про загрозу життю прокурора одного з підрозділів обласної прокуратури Запорізької області у зв'язку з

виконанням співробітником функцій з підтримання державного обвинувачення в суді.

Хто з органів прокуратури приймає рішення про забезпечення захисту працівника прокуратури? Який існує порядок здійснення заходів безпеки?

Задача 3

Голові Запорізької апеляційного суду надійшла заява від одного із суддів цього суду про загрозу його життю та членам його сім'ї.

До якого органу повинен звернутися голова суду з метою захисту судді та його сім'ї? Хто забезпечує захист працівників суду та їхніх близьких родичів?

Задача 4

До голови СБУ в Запорізькій області звернувся його підлеглий з рапортом про надходження на його адресу та членів його сім'ї погроз позбавити життя. Голова прийняв рішення встановити технічний контроль за засобами зв'язку підлеглого і членів його сім'ї.

Які подальші законні дії повинні бути у голови СБУ для реалізації цього рішення?

Які заходи відповідно до законодавства можуть застосовуватися для забезпечення безпеки працівників суду і правоохоронних органів та їхніх близьких родичів?

Задача 5

Петрову, дільничному інспекторові, ухвалою суду у кримінальному провадженні було обрано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою. Після цього він був поміщений у слідчий ізолятор.

Хто забезпечує безпеку працівників правоохоронних органів, якщо вони взяті під захист і якщо їх тримають в установі виконання покарань чи слідчому ізоляторі?

Тестові завдання:

Тест 1. Закон України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» установлює систему особливих заходів державного захисту:

А – суддів Конституційного Суду України від перешкоджання виконанню покладених на них законом обов'язків і здійсненню наданих прав, а так само від посягань на їхнє життя, здоров'я, житло і майно у зв'язку з виконанням ними службової діяльності;

Б – суддів та працівників апаратів судів від перешкоджання виконанню покладених на них законом обов'язків і здійсненню наданих прав, а так само від посягань на їхнє життя, здоров'я, житло і майно у зв'язку з виконанням ними службової діяльності;

В – працівників правоохоронних органів від перешкоджання виконанню покладених на них законом обов'язків і здійсненню наданих прав, а так само від посягань на їхнє життя, здоров'я, житло і майно у зв'язку з виконанням ними службової діяльності;

Г – громадян України, які уклали угоду про співпрацю з правоохоронними органами.

Тест 2. Відповідно до законодавства України, працівники суду і правоохоронних органів та їхні близькі родичі мають право:

А – застосовувати заходи фізичного впливу, спеціальні засоби і зброю з метою забезпечення виконання правомірних наказів і усних вимог, що добровільно не виконуються, для захисту особистої безпеки, безпеки близьких родичів, а також свого житла і майна;

Б – вимагати і одержувати допомогу у виконанні покладених на них обов'язків, а в разі необхідності – для особистого захисту, а також свого житла і майна з боку відповідних правоохоронних та інших державних органів;

В – здійснювати спеціальні заходи забезпечення безпеки;

Г – отримувати матеріальну компенсацію в разі загибелі працівника, каліцтва або іншого ушкодження здоров'я, знищення чи пошкодження його житла і майна у зв'язку з виконанням службових обов'язків;

Д – здійснювати контрольні заходи забезпечення безпеки.

Тест 3. Правовою основою захисту працівників суду і правоохоронних органів та їхніх близьких родичів є:

А – Конституція України;

Б – Кримінальний та Кримінальний процесуальний кодекси України;

В – Кодекс України про адміністративні правопорушення;

Г – Митний кодекс України;

Д – Кодекс про працю України;

Е – закони України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів», «Про судоустрій і статус суддів», «Про прокуратуру», «Про Національну поліцію», «Про Службу безпеки

України», «Про Національне антикорупційне бюро України», «Про Державне бюро розслідувань», «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України», «Про Державну кримінально-виконавчу службу України»;

Є – інші акти законодавства України.

Тест 4. Види спеціальних заходів забезпечення безпеки:

А – особиста охорона, охорона житла і майна;

Б – видача зброї, засобів індивідуального захисту і сповіщення про небезпеку;

В – встановлення телефону за місцем проживання;

Г – використання технічних засобів контролю і прослуховування телефонних та інших переговорів, візуальне спостереження;

Д – тимчасове розміщення у місцях, що забезпечують безпеку;

Е – забезпечення конфіденційності даних про об'єкти захисту;

Є – переведення на іншу роботу, направлення на навчання, заміна документів, зміна зовнішності, переселення в інше місце проживання.

Тест 5. Заходи щодо особистої охорони працівників суду і правоохоронних органів та їхніх близьких родичів, їхнього житла і майна:

А – у разі необхідності житло і майно осіб, узятих під захист, за рахунок коштів місцевого бюджету обладнуються засобами протипожежної і охоронної сигналізації;

Б – замінюються номери їхніх квартирних телефонів;

В – замінюються державні номерні знаки належних їм транспортних засобів;

Г – працівникам та їхнім близьким родичам призначаються особисті охоронці.

Тест 6. Підставою для вжиття спеціальних заходів забезпечення безпеки осіб (для суддів Конституційного Суду України, суддів та працівників апаратів судів, працівників правоохоронних органів) є:

А – дані, що свідчать про наявність реальної загрози їхньому життю;

Б – дані, що свідчать про наявність реальної загрози їхньому здоров'ю;

В – дані, що свідчать про наявність реальної загрози їхньому майну;

Г – дані, що свідчать про наявність реальної загрози їхньої честі та гідності.

Тест 7. Приводом для вжиття спеціальних заходів забезпечення безпеки працівника суду або правоохоронного органу та його близьких родичів може бути:

А – заява працівника або його близького родича про наявність загрози життю, здоров'ю, житлу і майну;

Б – звернення керівника відповідного державного органу про наявність загрози життю, здоров'ю, житлу і майну осіб, які підлягають захисту;

В – отримання оперативної та іншої інформації про наявність загрози життю, здоров'ю, житлу і майну осіб, які підлягають захисту;

Г – публічне повідомлення про наявність загрози життю, здоров'ю, житлу і майну осіб, які підлягають захисту.

Тест 8. Орган, який приймає рішення про застосування заходів безпеки, має право:

А – витребувати необхідні матеріали та одержувати пояснення без провадження слідчих дій за заявами і повідомленнями про загрозу безпеці осіб, узятих під захист;

Б – вимагати від органів, які здійснюють заходи безпеки, застосування додаткових заходів;

В – скасовувати здійснювані заходи повністю або частково;

Г – призначити службове розслідування у разі незабезпечення безпеки працівникам суду або працівникам правоохоронних органів.

Тест 9. Органи, які здійснюють заходи безпеки, мають право:

А – визначати перелік заходів безпеки, засоби та методи їхнього застосування, в разі необхідності – змінювати і доповнювати ці заходи;

Б – вимагати від підзахисних осіб додержання умов здійснення заходів безпеки, а також виконання законних розпоряджень, пов'язаних із застосуванням цих заходів;

В – звертатися до органу, який приймає рішення про застосування заходів безпеки, з клопотанням про вирішення питання щодо їх застосування стосовно осіб, узятих під захист, у процесі виконання

ними своїх службових обов'язків, або про скасування здійснюваних заходів;

Г – відмовити органу, який приймає рішення про застосування заходів безпеки, у забезпеченні безпеки осіб.

Тест 10. Органи, які забезпечують безпеку, зобов'язані:

А – негайно реагувати на кожен випадок протиправних дій, що став їм відомим, щодо осіб, зазначених у статті 2 Закону України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів»;

Б – забезпечувати захист життя, здоров'я, гідності, житла та майна осіб, узятих під захист, відповідно до характеру загрози;

В – своєчасно повідомляти підзахисних осіб про зміну або скасування заходів щодо їхньої безпеки;

Г – повідомляти орган, який приймає рішення про застосування заходів безпеки, про забезпечення безпеки працівників суду або правоохоронних органів та їхніх близьких родичів.

Завдання для самостійної роботи

1. Самостійне опрацювання теоретичних питань:

1. Хто підлягає державному захисту від посягань на життя, здоров'я, житло і майно у зв'язку з виконанням службових обов'язків?

2. Назвіть близьких родичів, які, відповідно до Закону України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів», підлягають державному захисту.

3. Які ви знаєте види спеціальних заходів забезпечення безпеки?

4. У яких випадках може проводитися прослуховування телефонних переговорів осіб, узятих під захист?

5. Який існує порядок здійснення заходів безпеки?

6. Назвіть підстави і приводи для вжиття спеціальних заходів забезпечення безпеки.

7. Які державні органи приймають рішення про вжиття спеціальних заходів забезпечення безпеки?

8. Які державні органи здійснюють заходи забезпечення безпеки?

9. Розкрийте порядок прийняття рішення про застосування спеціальних заходів забезпечення безпеки.

10. Хто здійснює контроль за виконанням законодавства про захист працівників суду і правоохоронних органів?

2. Написання рефератів за темою:

1. Державний захист суддів Конституційного Суду України.
2. Державний захист суддів та працівників апаратів судів.
3. Державний захист працівників правоохоронних органів.
4. Досвід зарубіжних країн щодо державного захисту працівників суду і правоохоронних органів.

Рекомендована література

Нормативно-правові акти:

1. Кодекс законів про працю України. – К.: Україна, 2017. – 125 с.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 р. № 8073-X // Відомості Верхової Ради України. – 1984. – № 51. – Ст. 1122.
3. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96 ВР // Відомості Верхової Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
4. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III // Відомості Верхової Ради України. – 2001. – № 25. – Ст. 131.
5. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI // Відомості Верхової Ради України. – 2013 р. – № 9–10. – Ст. 88.
6. Митний кодекс України: Закон України від 13.03.2012 р. № 4495-VI // Відомості Верхової Ради України. – 2012. – № 44–45; № 46–47; № 48. – Ст. 552.
7. Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України: Закон України від 07.03.2002 р. № 3099-III // Відомості Верхової Ради України. – 2002. – № 32. – Ст. 225.
8. Про Державне бюро розслідувань: Закон України від 12.11.2015 р. № 794-VIII // Відомості Верхової Ради України. – 2016. – № 6. – Ст. 55.
9. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів Закон України від 23.12.1993 р. № 3781-XII // Відомості Верхової Ради України. – 1994. – № 11. – Ст. 50.
10. Про Державну кримінально-виконавчу службу України: Закон України від 23.06.2005 р. № 2713-IV // Відомості Верхової Ради України. – 2005. – № 30. – Ст. 409.
11. Про Національне антикорупційне бюро України: Закон України від 14.10.2014 р. № 1698-VII // Відомості Верхової Ради України. – 2014. – № 47. – Ст. 2051.

12. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII// Відомості Верхової Ради України. – 2015. – № 40–41. – Ст. 379.

13. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18.02.1992 р. № 2135-XIII// Відомості Верхової Ради України. – 1992. – № 22. – Ст. 303.

14. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 р. № 1697-VII// Відомості Верхової Ради України. – 2015. – № 2–3. – Ст. 12.

15. Про Службу безпеки України: Закон України від 25.03.1992 р. № 2229-XII // Відомості Верхової Ради України. – 1992. – № 27. – Ст. 382.

16. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 р. № 1402-VIII // Відомості Верхової Ради України. – 2016. – № 31. – Ст. 545.

Основна:

1. Бандурка А. М. Судебные и правоохранительные органы Украины / А. М. Бандурка. – Х.: Изд-во ун-та внутренних дел, 1999. – 434 с.

2. Ковалів М. В., Єсімов С. С., Лозинський Ю. В. Правове регулювання правоохоронної діяльності / М. В. Ковалів, С. С. Єсімов, Ю. В. Лозинський. – Львів: ЛьвДУВС, 2018. – 323 с.

2. Мельник М. Л., Хавронюк М. І. Правоохоронні органи та правоохоронна діяльність. Навчальний посібник / М. Л. Мельник, М. І. Хавронюк. – К.: Атіка, 2002. – 576 с.

3. Шумський П. В. Судові і правоохоронні органи України: опорний конспект лекцій / П. В. Шумський. – Тернопіль: ЛІЛЕЯ, 2000. – 186 с.

4. Юзікова Н. С. Судові та правоохоронні органи України: Навчальний посібник / Н. С. Юзікова. – Вид. 4-те, перероб. і доповн. – К.: Істина, 2006. – 320 с.

Додаткова:

1. Баронін Д. Б. Правовий статус суду в Україні : Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.10/ Д. Б. Баронін. – Х., 2015. – 21 с.

2. Обушенко О. М. Особливості вирішення службово-трудоових спорів та правового захисту працівників ОВС України: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.05/ О. М. Обушенко. – Х., 2002. – 16 с.

3. Трагнюк Р. Р. Принципи і стандарти захисту учасників кримінального судочинства у міжнародних документах / Р. Р. Трагнюк // Право України. – № 8. – 2011. – С. 26–30.

3. Третьякова М. В. Правові основи забезпечення безпеки суб'єктів, що ведуть кримінальний процес / М. В. Третьякова // Форум права. – 2010. – № 2. – С. 509–514.

4. Хамула П. І. Правоохоронні органи в системі органів державної влади : Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01/ П. І. Хамула. – Х., 2016. – 20 с.

Тема 8. Правові засоби вирішення службово-трудоових спорів

Вимоги до знань та вмінь

Знати:

розгляд службово-трудоових спорів вищими в порядку підлеглості органами;

розгляд спорів з приводу прийняття громадян на публічну службу, її проходження, звільнення з публічної служби в судовому порядку;

адміністративну форму захисту службово-трудоових прав;

законодавство, яке регламентує розгляд службово-трудоових спорів працівників правоохоронних органів.

Вміти:

аналізувати правові акти та інші документи за допомогою різних наукових методів;

застосувати теоретичні і практичні знання, отримані в процесі вивчення дисципліни, на практиці.

План семінарського заняття

1. Вирішення службово-трудоових спорів у порядку підлеглості.

2. Вирішення спорів з приводу прийняття громадян на публічну службу, її проходження, звільнення з публічної служби у судовому порядку.

3. Адміністративна форма захисту службово-трудоових прав.

4. Удосконалення законодавства, яке регламентує розгляд службово-трудоових спорів працівників правоохоронних органів.

Методичні вказівки

Насамперед, студенти повинні розглянути порядок вирішення службово-трудоових спорів працівників правоохоронних органів та назвати особливості їх розгляду. Розгляд службово-трудоових спорів вищими в порядку підлеглості органами є одним зі специфічних у

трудоному праві. У юридичній літературі, присвяченій розгляду трудових спорів, не приділялося достатньої уваги розглядові трудових спорів у порядку підлеглості, в тому числі і службово-трудомих спорів працівників правоохоронних органів у порядку підлеглості.

Більшість учених-юристів дає невисоку оцінку розглядові трудових спорів у порядку підлеглості, часто ототожнюючи їх із вирішенням звичайної скарги. Студенти повинні відрізнити заяву про розгляд спору від скарги. Заява подається в орган, що до якого жодна зі сторін, що бере участь у спорі, не перебуває у підлеглості. Скарга подається в орган, що розглядає трудові спори між суб'єктами, один з яких підлеглий цьому органу або підконтрольний йому.

Студенти повинні звернути увагу на те, що скарга може мати подвійний характер, переслідувати подвійну мету:

1) вимога розглянути трудовий спір, що звернена до органу, вповноваженого державою на розгляд цього виду трудових спорів, у порядку, спеціально регламентованому особливими нормативними актами.

Наприклад, у МВС, відповідно до Дисциплінарного статуту працівників ОВС, скарги на необґрунтоване притягнення до дисциплінарної відповідальності, подані після закінчення тримісячного строку з дня, коли притягнутому до відповідальності оголошено про стягнення, розгляду не підлягають;

2) як форма реагування на порушення прав громадян. Порядок розгляду скарг установлений Законом України «Про звернення громадян». Цей порядок спільний для розгляду заяв і пропозицій.

У першому випадку вирішення скарги являє собою акт, обов'язкова сила якого вичерпується одним випадком застосування закону.

У другому випадку вирішення скарги може виражатись у виданні наказу, розпорядження, обов'язкова сила яких може поширюватися на велику кількість однорідних суспільних відносин.

Аналіз нормативної бази, присвяченої діяльності правоохоронних органів, дає підстави стверджувати, що вони не встановлюють процедуру розгляду службово-трудомих спорів, як це зроблено в КЗпП України і Цивільному процесуальному кодексі. Процедура визначається Положенням про порядок роботи зі зверненнями громадян і організації їх особистого прийому в системі Міністерства внутрішніх справ України, закріплений Наказом МВС України № 1177 від 10 жовтня 2004 р. Одним нормативним актом регулюються відразу два види відносин: 1) пов'язані з поданням звернень відповідно до встановленого порядку; 2) пов'язані з порядком контролю за його дотриманням.

Студенти повинні знати стадії вирішення службово-трудомих

спорів у порядку підлеглості, а саме: 1. Звернення зацікавленого суб'єкта. 2. Встановлення власної компетенції начальником, якому адресоване звернення. Призначення особи, відповідальної за проведення перевірки. 3. Проведення перевірки по суті звернення. Підготовка висновків з проведеної перевірки. 4. Винесення рішення. 5. Оскарження прийнятого рішення. 6. Виконання рішення, перевірка виконання рішення.

Право на судовий захист службово-трудова права є одним із найважливіших громадянських прав працівників правоохоронних органів. Відповідно до норм Кодексу адміністративного судочинства, завданням адміністративного судочинства є захист прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб у сфері публічно-правових відносин від порушень з боку органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їхніх посадових і службових осіб, інших суб'єктів при здійсненні ними владних управлінських функцій на основі законодавства, в тому числі на виконання делегованих повноважень шляхом справедливого, неупередженого та своєчасного розгляду адміністративних справ. Кожен працівник правоохоронних органів для захисту свого права на працю, наданого Конституцією України, може звернутися до суду.

Судовий захист є найважливішим елементом охорони службово-трудова права працівників правоохоронних органів. Суд вирішує службово-трудова спір з приводу прийняття громадян на публічну службу, її проходження, звільнення з публічної служби на основі і в порядку, визначеному законом. При вирішенні спору адміністративні суди виявляють причини й умови порушення прав, свобод та інтересів фізичних осіб, що є важливим для профілактики службово-трудова спорів. Також адміністративні суди повинні окремою ухвалою реагувати на порушення законів, що має важливе дисциплінуюче та профілактичне значення.

Адміністративне судочинство створює досить сприятливі можливості для ефективного розгляду та вирішення спору. Так, відповідно до Кодексу адміністративного судочинства, сторони є рівними й наділені однаковими процесуальними правами, можливим є виправлення помилок, які допустив адміністративний суд, шляхом оскарження його в апеляційному та касаційному провадженні.

Розглядаючи службово-трудова спори, суд керується як нормами адміністративного процесу, так і нормами, що регулюють службово-трудова відносини працівників правоохоронних органів. Зміст процесу по справі визначають матеріальні службово-трудова норми. Змістом процесуальних правовідносин буде можливість і обов'язок учасників

правовідносин з розгляду службово-трудового спору здійснювати процесуальні дії в міру розвитку судового процесу зі службово-трудового спору.

Адміністративний суд відіграє значну роль у фактичному виконанні прийнятих по службово-трудовах спорах рішень, примусово зобов'язуючи виконати їх, коли вони не виконуються добровільно.

До інших форм захисту службово-трудових прав працівників правоохоронних органів необхідно зарахувати власне адміністративний захист (звернення в порядку Закону України «Про звернення громадян» та інших нормативних актів) та звернення до міжнародних юрисдикційних органів.

Адміністративна форма захисту полягає у зверненні до таких органів чи осіб: Президента України; народного депутата України; Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини; Конституційного Суду України; прокуратури.

Можливість звернення за захистом до цих органів та осіб працівниками правоохоронних органів пов'язана з особливостями закріплення порядку та умов проходження служби, які встановлюються законодавством (нормативними актами Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України, прийнятими відповідно до їхньої компетенції).

Звернення до міжнародних юрисдикційних органів передбачає насамперед звернення до Європейського Суду з прав людини.

Студенти повинні звернути увагу на основні напрями вдосконалення нормативної бази з розгляду службово-трудових спорів. Такими напрямами є: підвищення захисту службово-трудових прав працівників правоохоронних органів; удосконалення процедури розгляду службово-трудового спору; підвищення ролі трудового колективу в захисті службово-трудових прав працівників правоохоронних органів.

Ситуаційні задачі та завдання для самостійної роботи

Задача 1

Підготовлене звернення в інтересах працівника поліції, слідчого одного з відділень Національної поліції в Запорізькій області, було подано органами профспілки до першого керівника апарату МВС. За результатами ознайомлення у 15-денний термін було прийнято рішення про передавання цього звернення до підпорядкованого органу (підрозділу) поліції для його вирішення.

Дайте правову оцінку правильності дії профспілки.

Чи можуть працівники апарату МВС, закладів, установ, підприємств, що належать до сфери управління МВС, подавати звернення?

Чи можливе подання звернення іншою особою, трудовим колективом або організацією, яка здійснює правозахисну діяльність? Якщо можливе, то на яких підставах?

Задача 2

До керівника прокуратури Запорізької області надійшла письмова скарга від Соколова, громадянина України, на бездіяльність прокурора під час судового розслідування за кримінальним провадженням.

Дайте правову оцінку правильності дій громадянина України. Чи підлягають розгляду скарги органами прокуратури?

Який встановлено порядок розгляду звернень громадян в органах прокуратури України?

Задача 3

Артеменко, колишній прокурор одного з підрозділів обласної прокуратури Запорізької області, не погодився з його звільненням та звернувся до адміністративного суду з позовом про поновлення його на роботі через два місяці після звільнення.

Проаналізуйте справу і складіть правовий висновок із посиланням на відповідне законодавство.

Який строк звернення до адміністративного суду встановлений законодавством у справах щодо звільнення з публічної служби?

Назвіть наслідки пропущення строків звернення до адміністративного суду.

Задача 4

Куліков, який проживає у Комунарському районі м. Запоріжжя (працівник СБУ в Запорізькій області) звернувся із заявою до голови районної адміністрації Запорізької міської ради по Комунарському району з повідомленням про недоліки в діяльності комунального підприємства «Теплові мережі Комунарського району» та висловив думку щодо поліпшення діяльності цього підприємства.

Чи мають право працівники органів державної безпеки подавати звернення, які не стосуються їхньої службової діяльності? Назвіть права громадянина при розгляді заяви чи скарги.

Задача 5

Маркова звернулася із заявою до засобів масової інформації про вчинення Магницьким, посадовою особою органу місцевого самоврядування, корупційного правопорушення. У заяві не було вказано її місце проживання.

Дайте правову оцінку правильності дії Маркової. Чи підлягає розгляду письмове звернення громадянки Маркової? За яких умов не підлягають розгляду та вирішенню звернення громадян за законодавством України?

Тестові завдання:

Тест 1. Щодо кожного звернення до органів (підрозділів) поліції не пізніше ніж у п'ятиденний термін повинно бути прийняте одне з таких рішень:

А – прийняти до розгляду;

Б – передати на вирішення до підпорядкованого органу (підрозділу) поліції;

В – надіслати за належністю до іншого державного органу або посадовій особі, якщо питання, порушені у зверненні, не належать до компетенції поліції, про що одночасно необхідно повідомити автора звернення;

Г – залишити без розгляду за наявності підстав, визначених статтею 8 Закону України «Про звернення громадян»;

Д – передати на вирішення до прокуратури.

Тест 2. Державні службовці та працівники апарату МВС, закладів, установ, підприємств, що належать до сфери управління МВС, мають право подавати звернення:

А – які не стосуються їхньої службової діяльності;

Б – стосуються тільки їхньої службової діяльності;

В – які стосуються членів їхніх сімей.

Тест 3. Робота зі зверненнями громадян і їх особистий прийом є важливими напрямками діяльності МВС, закладів, установ і підприємств, що належать до сфери управління МВС, та містять такі складові елементи:

А – приймання, реєстрація і первинний розгляд звернень громадян;

Б – вирішення звернень та надання відповідей авторам;

В – контроль за станом роботи зі зверненнями;

- Г – узагальнення та аналіз звернень громадян;
- Д – використання результатів аналізу в практичній діяльності;
- Е – перегляд звернень за клопотанням профспілки.

Тест 4. Звернення в інтересах громадянина може бути подано:

- А – іншою особою, якщо ці повноваження оформлені відповідно до чинного законодавства;
- Б – законними представниками в інтересах неповнолітніх і недієздатних осіб;
- В – трудовим колективом або організацією, яка здійснює правозахисну діяльність;
- Г – прокурором.

Тест 5. Анонімне повідомлення відповідного органу (без зазначення авторства) про порушення вимог Закону України «Про запобігання корупції» працівником прокуратури:

- А – не підлягає розгляду;
- Б – підлягає розгляду, якщо наведена в ньому інформація стосується конкретної особи, містить фактичні дані, які можуть бути перевірені;
- В – у будь-якому випадку підлягає розгляду.

Тест 6. Розгляд звернень громадян в органах прокуратури України припиняється у разі:

- А – подання повторного звернення від одного й того самого громадянина до однієї й тієї самої прокуратури з одного й того самого питання, якщо перше вирішено по суті;
- Б – подання звернення з порушенням строків, передбачених статтею 17 Закону України «Про звернення громадян»;
- В – подання звернення особою, визнаною в установленому законодавством порядку недієздатною;
- Г – якщо звернення не містить даних, необхідних для прийняття обґрунтованого рішення.

Тест 7. Звернення громадян в органах прокуратури України вирішуються у строк:

- А – не більше одного місяця від дня надходження до прокуратури;

Б – невідкладно, але не пізніше п'ятнадцяти днів, якщо інший строк не встановлено спеціальним законом;

В – не більше трьох місяців від дня надходження до прокуратури.

Тест 8. За результатами розгляду звернень в органах прокуратури України приймається одне з таких рішень:

А – задоволено – наведені у зверненні доводи визнано обґрунтованими і за результатами вжито заходів до поновлення прав і законних інтересів заявника;

Б – відмовлено у задоволенні (відхилено) – вимоги заявника, викладені у зверненні, визнано необґрунтованими;

В – роз'яснено – надано роз'яснення щодо компетенції органів прокуратури, вимог законодавства;

Г – передати на вирішення до іншого державного органу.

Тест 9. Для звернення до суду у справах щодо прийняття громадян на публічну службу, її проходження, звільнення з публічної служби встановлюється:

А – місячний строк;

Б – двомісячний строк;

В – тримісячний строк.

Тест 10. До рішень, дій (бездіяльності) у сфері управлінської діяльності, які можуть бути оскаржені, належать такі, внаслідок яких:

А – порушено права і законні інтереси чи свободи громадянина (групи громадян);

Б – створено перешкоди для здійснення громадянином його прав і законних інтересів чи свобод;

В – незаконно покладено на громадянина які-небудь обов'язки або його незаконно притягнуто до відповідальності;

Г – виникає спір у цивільних, земельних, трудових, сімейних, житлових та інших правовідносинах.

Завдання для самостійної роботи

1. Самостійне опрацювання теоретичних питань:

1. Як розглядаються службово-трудові спори у порядку підлеглих?

2. Назвіть стадії вирішення службово-трудова спорів у порядку підлеглості?
3. Назвіть особливості вирішення спорів з приводу прийняття громадян на публічну службу, її проходження, звільнення з публічної служби у судовому порядку.
4. У чому полягає робота зі зверненнями громадян в органах поліції?
5. Розкрийте порядок розгляду звернень громадян в органах прокуратури України.
6. Хто може подати звернення до правоохоронних органів в інтересах громадянина?
7. Які інші форми захисту службово-трудова прав працівників правоохоронних органів ви знаєте?
8. Дайте характеристику адміністративному захисту службово-трудова прав працівників правоохоронних органів.
9. Який діє порядок звернень до міжнародних юрисдикційних органів?
10. Назвіть основні напрями вдосконалення нормативної бази з розгляду службово-трудова спорів.

2. Написання рефератів за темою:

1. Розгляд службово-трудова спорів вищими в порядку підлеглості органами.
2. Адміністративний захист службово-трудова прав працівників правоохоронних органів.
3. Розгляд службово-трудова спорів працівників правоохоронних органів за національним законодавством.
4. Досвід зарубіжних країн з розгляду службово-трудова спорів працівників правоохоронних органів.

Рекомендована література

Нормативно-правові акти:

1. Кодекс законів про працю України. – К.: Україна, 2017. – 125 с.
2. Кодекс України про адміністративне судочинство: Закон України від 06.07.2005 р. № 2747-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 35 /35–36, 37/. – Ст. 446.
3. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96 ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

4. Про затвердження Інструкції про порядок розгляду звернень і запитів та особистого прийому громадян в органах прокуратури України: Наказ Генеральної прокуратури України від 20.12.2017 № 357// Офіційний вісник. – 2018. – № 15. – Ст. 516.

5. Про затвердження Положення про порядок роботи зі зверненнями громадян і організації їх особистого прийому в системі Міністерства внутрішніх справ України: Наказ Міністерство внутрішніх справ України від 10.10.2004 № 1177 // Офіційний вісник. – 2004. – № 43. – Ст. 2853.

6. Про затвердження Порядку розгляду звернень та організації проведення особистого прийому громадян в органах та підрозділах Національної поліції України: Наказ Міністерство внутрішніх справ України від 15.11.2017 № 930 // Офіційний вісник. – 2018. – № 8. – Ст. 319.

7. Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 р. № 393/96 ВР // Відомості Верхової Ради України. – 1996. – № 47. – Ст. 256.

8. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII// Відомості Верхової Ради України. – 2015. – № 40–41. – Ст. 379.

9. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 р. № 1697-VII// Відомості Верхової Ради України. – 2015. – № 2–3. – Ст. 12.

10. Про Службу безпеки України: Закон України від 25.03.1992 р. № 2229-XII // Відомості Верхової Ради України. – 1992. – № 27. – Ст. 382.

11. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 р. № 1402-VIII // Відомості Верхової Ради України. – 2016. – № 31. – Ст. 545.

Основна:

1. Гончарук В. В. Правове регулювання змін умов праці працівників внутрішніх справ : [монографія] / В. В. Гончарук. – Харків : Тимченко, 2011. – 206 с.

2. Ковалів М. В., Єсімов С. С., Лозинський Ю. В. Правове регулювання правоохоронної діяльності / М. В. Ковалів, С. С. Єсімов, Ю. В. Лозинський. – Львів: ЛьвДУВС, 2018. – 323 с.

3. Мельник К. Ю. Проблеми правового регулювання трудових відносин службовців правоохоронних органів : монографія. – Х. : Харківський національний університет внутрішніх справ, 2009. – 360 с.

4. Мельник К. Ю. Проблеми юридичних гарантій трудових прав працівників при укладенні, зміні та розірванні трудового договору :

монографія / К. Ю. Мельник, А. О. Бабенко. – Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2016. – 240 с.

5. Проблеми правового регулювання виникнення трудових правідносин з поліцейськими : монографія / К. Ю. Мельник, С. М. Бортник, О. В. Худякова / за ред. К. Ю. Мельника : Харк. нац. ун-т внутр. справ. – Х. : У справі, 2017. – 230 с.

Додаткова:

1. Коломоєць П. В. Шляхи удосконалення правового регулювання гарантій реалізації трудових прав поліцейських / П. В. Коломоєць // Науковий вісник публічного та приватного права. – 2016. – Випуск 2, ч. 3. – С. 44–49.

2. Обушенко О. М. Особливості вирішення службово-трудоових спорів та правового захисту працівників ОВС України: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.05/ О. М. Обушенко. – Х., 2002. – 16 с.

3. Трагнюк Р. Р. Принципи і стандарти захисту учасників кримінального судочинства у міжнародних документах / Р. Р. Трагнюк // Право України. – № 8. – 2011. – С. 26–30.

4. Хомин О. Й., Бутрин О. І. Правова основа соціального захисту працівників правоохоронних органів України / О. Й. Хомин, О. І. Бутрин // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – № 2. – 2016. – С. 132–140.

СПИСОК НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ ВИКОРИСТАНИХ У НАВЧАЛЬНОМУ ВИДАННІ

1. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 р. № 2456-VI // Відомості Верхової Ради України. – 2010. – № 50 (50–51). – Ст. 572.
2. Кодекс законів про працю України. – К.: Україна, 2017. – 125 с.
3. Кодекс України про адміністративне судочинство: Закон України від 06.07.2005 р. № 2747-IV // Відомості Верхової Ради України. – 2005. – № 35 /35–36, 37/. – Ст. 446.
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 р. № 8073-X// Відомості Верхової Ради України. – 1984. – № 51. – Ст. 1122.
5. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96 ВР // Відомості Верхової Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
6. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III // Відомості Верхової Ради України. – 2001. – № 25. – Ст. 131.
7. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI // Відомості Верхової Ради України. – 2013. – № 9–10. – Ст. 88.
8. Митний кодекс України: Закон України від 13.03.2012 р. № 4495-VI // Відомості Верхової Ради України. – 2012. – № 44–45; № 46–47; № 48. – Ст. 552.
9. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI// Відомості Верхової Ради України. – 2011. – № 13-17. – Ст.112.
10. Про боротьбу з тероризмом: Закон України від 20.03.2003 р. № 638-IV// Відомості Верхової Ради України. – 2003. – № 25. – Ст. 180.
11. Про Вищу раду правосуддя: Закон України від 21.12.2016 р. № 1798-VIII// Відомості Верхової Ради України. – 2017. – № 7, 8. – Ст. 50.
12. Про відновлення довіри до судової влади в Україні: Закон України від 08.04.2014 р. № 1188-VII // Відомості Верхової Ради України. – 2014. – № 23. – Ст. 870.
13. Про військовий обов'язок і військову службу: Закон України від 25.03.1992 р. № 2232-XII // Відомості Верхової Ради України. – 1992. – № 27. – Ст. 385.

14. Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України: Закон України від 07.03.2002 р. № 3099-III // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 32. – Ст. 225.

15. Про громадянство України : Закон України від 18.01.2001 р. № 2235-III// Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 13. – Ст. 65.

16. Про грошове забезпечення військовослужбовців та умови оплати праці працівників Служби безпеки України: Постанова Кабінету Міністрів України від 21.01.1993 № 37 // [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/37-93-%D0%BF>.

17. Про Державне бюро розслідувань: Закон України від 12.11.2015 р. № 794-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2016. – № 6. – Ст. 55.

18. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів Закон України від 23.12.1993 р. № 3781-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 11. – Ст. 50.

19. Про Державну кримінально-виконавчу службу України: Закон України від 23.06.2005 р. № 2713- IV // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 30. – ст. 1214.

20. Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб: Закон України від 04.03.1998 р. № 16 // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 35. – Ст. 236.

21. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 р. № 889-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2016. – № 4. – Ст.43.

22. Про державну таємницю: Закон України від 21.01.1994 р. № 2509-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 16. – Ст. 93.

23. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 09.07.2003 р. № 1058-IV// Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 49.– Ст. 376.

24. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 23.09.1999 р. № 1105-XIV// Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 46. – Ст. 403.

25. Про загальну структуру і чисельність Служби безпеки України: Закон України від 20.10.2006 № 3014-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 4. – Ст. 53.

26. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII// Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 49. – Ст. 2056.

27. Про затвердження Інструкції про порядок проведення атестування поліцейських: Наказ МВС України від 17.11.2015 р. № 1465 // Офіційний вісник України. – 2015. – № 90. – Ст. 3073.

28. Про затвердження Інструкції про порядок розгляду звернень і запитів та особистого прийому громадян в органах прокуратури України: Наказ Генеральної прокуратури України від 20.12.2017 № 357// Офіційний вісник. – 2018. – № 15. – Ст. 516.

29. Про затвердження Кодексу суддівської етики: Рішення XI чергового з'їзду суддів України від 22.02.2013 р. // Вісник Верховного суду України. – 2013. – № 3. – Ст. 27.

30. Про затвердження Положення про організацію первинної професійної підготовки поліцейських, яких вперше прийнято на службу в поліції: Наказ МВС України від 16.02.2016 р. № 576 // Офіційний вісник України. – 2016. – № 35. – Ст. 1373.

31. Про затвердження Положення про організацію післядипломної освіти працівників Національної поліції: Наказ МВС України від 24.12.2015 р. № 1625 // Офіційний вісник України. – 2016. – № 11. – Ст. 485.

32. Про затвердження Положення про порядок роботи зі зверненнями громадян і організації їх особистого прийому в системі Міністерства внутрішніх справ України: Наказ Міністерство внутрішніх справ України від 10.10.2004 № 1177 // Офіційний вісник. – 2004. – № 43. – Ст. 2853.

33. Про затвердження Положення про Службу судової охорони: Рішення Вища рада правосуддя від 21 грудня 2017 р. № 4237 /0/15-17. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://zib.com.ua/ua/131329-polozhennya_pro_sluzhbu_sudovoi_ohoroni_oprilyudneno_tekst.html.

34. Про затвердження Порядку виділення коштів на поховання прокурора або особи, звільненої з посади прокурора, та визначення їх розміру: Постанова Кабінету Міністрів України від 27.05.2015 р. № 346 // Офіційний вісник України. – 2015. – № 44. – Ст. 1392.

35. Про затвердження Порядку виплати грошового забезпечення поліцейських, зарахованих у розпорядження: Наказ МВС України від 14.09.2016 р. № 623 // Офіційний вісник України. – 2016. – № 75. – Ст. 2504.

36. Про затвердження Порядку відшкодування непередбачуваних витрат у зв'язку з відкликанням прокурорів із щорічної основної або додаткової оплачуваної відпустки: Постанова Кабінету Міністрів України від 15.04.2015 р. № 209 // Офіційний вісник України. – 2015. – № 32. – Ст. 922.

37. Про затвердження Порядку забезпечення транспортними і

матеріально-технічними засобами органів прокуратури: Наказ Генеральної прокуратури України від 18.11.2016 р. № 387 // Офіційний вісник України. – 2016. – № 94. – Ст. 3092.

38. Про затвердження Порядку підготовки та видання наказів щодо проходження служби в поліції: Наказ МВС України від 23.11.2016 р. № 1235 // Офіційний вісник України. – 2017. – № 7. – Ст. 209.

39. Про затвердження Порядку пільгового реабілітаційного, санаторно-курортного лікування, оздоровлення та відпочинку в медичних реабілітаційних центрах, санаторіях, будинках відпочинку, пансіонатах та оздоровчих закладах Міністерства внутрішніх справ України поліцейських, деяких інших категорій осіб та членів їх сімей: Наказ МВС України від 14.12.2015 р. № 1568 // Офіційний вісник України. – 2016. – № 8. – Ст. 395.

40. Про затвердження Порядку присвоєння спеціальних звань поліції та позбавлення спеціальних звань: Наказ МВС України від 12.03.2016 р. № 177 // Офіційний вісник України. – 2016. – № 30. – Ст. 1227.

41. Про затвердження Порядку проведення конкурсу на зайняття посад державної служби: Постанова Кабінету Міністрів України від 25.03.2016 р. № 246 // Офіційний вісник України. – 2016. – № 28. – Ст. 1116.

42. Про затвердження Порядку проведення таємної перевірки добросовісності прокурорів в органах прокуратури України: Наказ Генеральної прокуратури України від 16.06.2016 р. № 205 // Офіційний вісник України. – 2016. – № 47. – Ст. 1711.

43. Про затвердження Порядку проходження комплексного медичного огляду (диспансеризації) поліцейськими: Наказ МВС України від 10.12.2015 р. № 1561 // Офіційний вісник України. – 2016. – № 4. – Ст. 249.

44. Про затвердження Порядку психофізіологічного обстеження кандидатів на службу в поліції: Наказ МВС України від 17.12.2015 р. № 1583 // Офіційний вісник України. – 2016. – № 9. – Ст. 425.

45. Про затвердження Порядку розгляду звернень та організації проведення особистого прийому громадян в органах та підрозділах Національної поліції України: Наказ Міністерство внутрішніх справ України від 15.11.2017 № 930 // Офіційний вісник. – 2018. – № 8. – Ст. 319.

46. Про затвердження Порядку складання Присяги працівника поліції: Наказ МВС України від 09.11.2015 р. № 1453 // Офіційний вісник України. – 2015. – № 99. – Ст. 3407.

47. Про затвердження Порядку складання Присяги прокурора:

Наказ Генеральної прокуратури України від 05.04.2016 р. № 135 // Офіційний вісник України. – 2016. – № 51. – Ст. 1807.

48. Про затвердження Порядку та умов виплати грошового забезпечення поліцейським Національної поліції та курсантам вищих навчальних закладів МВС із специфічними умовами навчання: Наказ МВС України від 06.04.2016 р. № 260 // Офіційний вісник України. – 2016. – № 39. – Ст. 1497.

49. Про затвердження Порядку формування та ведення особових справ поліцейських: Наказ МВС України від 12.05.2016 р. № 377 // Офіційний вісник України. – 2016. – № 47. – Ст. 1713.

50. Про затвердження Регламенту Пленуму Верховного Суду України: Постанова Верховного Суду України від 24.04.2015 р. № 5. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0005700-15#n10>.

51. Про затвердження Типового порядку проведення конкурсу на службу до поліції та/або зайняття вакантної посади: Наказ МВС України від 25.12.2015 р. № 1631 // Офіційний вісник України. – 2016. – № 6. – Ст. 320.

52. Про затвердження Типової форми контракту про проходження служби в поліції та Порядку укладання контракту про проходження служби в поліції: Наказ МВС України від 03.02.2017 р. № 89 // Офіційний вісник України. – 2017. – № 20. – Ст. 574.

53. Про захист прав людини і основоположних свобод: Конвенція Ради Європи від 04.11.1950 р. (Конвенцію ратифіковано Законом № 475/97-ВР від 17.07.1997) // Офіційний вісник України. – 1998. – № 13. – Ст. 270.

54. Про захист суспільної моралі: Закон України від 20.11.2003 р. № 1296-IV// Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 14. – Ст. 192.

55. Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживання ними: Закон України від 15.02.1995 р. № 62/95-ВР// Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 10. – Ст. 62.

56. Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 р. № 393/96 ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 47. – Ст. 256.

57. Про контррозвідувальну діяльність: Закон України від 26.12.2002 р. № 374-IV// Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 12. – Ст. 89.

58. Про міжнародні договори України: Закон України від 29.06.2004 р. № 1906-IV// Відомості Верховної Ради України. – 2004. –

№ 50. – Ст. 540.

59. Про Національне антикорупційне бюро України: Закон України від 14.10.2014 р. № 1698-VII// Відомості Верхової Ради України. – 2014. – № 47. – Ст.2051.

60. Про національну безпеку України: Закон України від 20.07.2018 р. № 2469-VIII // Офіційний вісник України. – 2018. – № 55. – Ст. 1903.

61. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII// Відомості Верхової Ради України. – 2015. – № 40–41. – Ст. 379.

62. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18.02.1992 р. № 2135-XII// Відомості Верхової Ради України. – 1992. – № 22. – Ст. 303.

63. Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів: Закон України від 02.06.2016 р. № 140// Відомості Верховної Ради України. – 2016. – № 29. – ст. 535.

64. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю: Закон України від 30.06.1993 р. № 3341-XII // Відомості Верхової Ради України. – 1993. – № 35. – Ст. 358.

65. Про організацію добору (конкурсу) та просування по службі поліцейських: Наказ МВС України від 25.12.2015 р. № 1631 // Офіційний вісник України. – 2016. – № 6. – Ст. 320.

66. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII // Відомості Верхової Ради України. – 2017. – № 38–39. – Ст. 380.

67. Про охоронну діяльність: Закон України від 22.03.2012 р. № 4616-VI // Відомості Верхової Ради України. – 2013. – № 2. – Ст. 40.

68. Про очищення влади: Закон України від 16.09.2014 р. № 1682-VII// Відомості Верхової Ради України. – 2014. – № 44. – Ст. 2041.

69. Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб: Закон України від 09.04.1992 р. № 2262-XII // Відомості Верхової Ради України. – 1992. – № 29. – Ст. 399.

70. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 р. № 1697-VII// Відомості Верхової Ради України. – 2015. – № 2–3. – Ст. 12.

71. Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності: Закон України від 15.09.1999 р. № 1045-XIV // Відомості Верхової Ради України. – 1999. – № 45. – Ст. 397.

72. Про Регламент Верховної Ради України: Закон України від 10.02.2010 р. № 1861-VI// Відомості Верхової Ради України. – 2010. – № 14, (№ 14–15; № 16–17). – Ст. 133.

73. Про Службу безпеки України: Закон України від 25.03.1992 р. № 2229-ХІІ // Відомості Верхової Ради України. – 1992. – № 27. – Ст. 382.

74. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей: Закон України від 20.12.1991 р. № 2011-ХІІ // Відомості Верхової Ради України. – 1992. – № 15. – Ст. 190.

75. Про статус народного депутата України: Закон України від 17.11.1992 р. № 2790-ХІІ // Відомості Верхової Ради України. – 1993. – № 3. – Ст. 17.

76. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 р. № 1402-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2016. – № 31. – Ст. 545.

77. Про участь громадян в охороні громадського порядку та державного кордону: Закон України від 22.06.2000 р. № 1835-III // Відомості Верхової Ради України. – 2000. – № 40. – Ст. 338.

78. Сімейний кодекс України: Закон України від 10.01.2002 р. № 2947-III // Відомості Верхової Ради України. – 2002. – № 21. – Ст. 135.

79. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 435-VI // Відомості Верхової Ради України. – 2003. – № 40. – Ст. 356.

СПИСОК НАВЧАЛЬНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бандурка А.М. Судебные и правоохранительные органы Украины. / А.М. Бандурка. – Х.: Изд-во ун-та внутренних дел, 1999. – 434 с.
2. Баронін Д.Б. Правовий статус суду в Україні : Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.10/ Д.Б. Баронін; Х., 2015. – 21 с.
3. Венедиктов В.С., Іншин М.І., Клемпарський М.М. та ін. Організаційно-правові засади підготовки персоналу органів внутрішніх справ України: Наук. практ. посібник / За заг. ред. д-ра юрид. наук В.С. Венедиктова – Харків: Вид-во НУВС. 2003. – 273 с.
4. Віноградова Л.Є. Юридична відповідальність суддів загальних судів України: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.10 / Л.Є. Віноградова ; К., 2004. – 16 с.
5. Гаман Т. Кадрове забезпечення інформаційної діяльності органів державного управління в регіоні України / Т. Гаман // Вісник державної служби управління України. – 2005. - № 3. – Київ. – С. 12-15.
6. Гончарук В.В. Правове регулювання змін умов праці працівників внутрішніх справ : [монографія] / В.В. Гончарук. Харків : Тимченко, 2011. – 206 с.
7. Городовенко В.В. Проблеми становлення незалежної судової влади в Україні: Монографія. – К.: Фенікс, 2007. – 224 с.
8. Грек М.В. Завдання Служби безпеки України як правоохоронного органу / М.В. Грек // Публічне право. – 2012. – №3(7). – С.240-247.
9. Єгорова В.С. Конституційно-правовий статус суддів судів загальної юрисдикції : Автореф. дис...канд. юрид. наук: 12.00.02 /В.С. Єгорова; НАН України; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. – К., 2008. – 20 с.
10. Ковалів М.В., Єсімов С.С., Лозинський Ю.В. Правове регулювання правоохоронної діяльності. / М.В. Ковалів, С.С. Єсімов, Ю.В.Лозинський – Львів: ЛьвДУВС, 2018. – 323 с.
11. Коломоєць П.В. Шляхи удосконалення правового регулювання гарантій реалізації трудових прав поліцейських / П.В. Коломоєць // Науковий вісник публічного та приватного права. Випуск 2, ч. 3. – 2016. – С. 44-49.
12. Корнякова Т.В. Прокуратура і органи позавідомчого контролю: нагляд і взаємодія : дис... кандидата юрид. наук: 12.00.10. / Корнякова Тетяна Всеволодівна. О. 2005. – 214 с.

13. Коротун О.М. Організації і функції суддівського самоврядування за законодавством України: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.10 / О.М. Коротун; К., 2009. – 19 с.
14. Куліш А.М. Сутність та ознаки правоохоронної діяльності / А.М. Куліш // Право і безпека, 2005. – С.23-28.
15. Курись А.С. Нормативно-правове регулювання організації та діяльності прокуратури України: проблеми та шляхи удосконалення / А.С. Курись // Форум права. – 2011. – № 3. – С. 443–448 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/ejournals/FP/2011-3/11kactsu.pdf>.
16. Лантінов Я.О. Щодо визначення національної безпеки України як об'єкта кримінально-правової охорони / Я.О. Лантінов // Форум права. – 2011. – № 1. – С. 570-574.
17. Ліпкан В.А. Національна безпека України: навчальний посібник. 2-ге вид. – К.: КНТ, 2009. – 576 с.
18. Ліпкан В.А. Основи права національної безпеки / В.А. Ліпкан // Право України. – 2009. – № 1. – С. 108-116.
19. Манжула А., Янко О. Кадрове забезпечення органів внутрішніх справ на тлі становлення демократичних процесів в Україні // Підприємництво, господарство і право. – 2005. - № 3. – С. 82-85.
20. Мельник К. Ю. Соціально-правовий захист працівників органів внутрішніх справ (проблеми теорії та практики) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05 / К.Ю.Мельник. – Х., 2003. – 202 с.
21. Мельник К.Ю. Проблеми правового регулювання трудових відносин службовців правоохоронних органів : монографія. – Х. : Харківський національний університет внутрішніх справ, 2009. – 360 с.
22. Мельник К.Ю. Проблеми юридичних гарантій трудових прав працівників при укладенні, зміні та розірванні трудового договору : монографія / К.Ю. Мельник, А.О. Бабенко. – Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2016. – 240 с.
23. Мельник М.Л., Хавронюк М.І. Правоохоронні органи та правоохоронна діяльність. Навчальний посібник. / М.Л. Мельник, М.І. Хавронюк– К.: Атіка, 2002.– 576 с.
24. Москвіч Л.М. Критерії оцінювання ефективності судової системи/ Л.М. Москвіч – Вісник Верховного Суду України, 2010. № 10(122) – С. 30-35.
25. Найдьон Ю.О. Поняття, сутність та зміст оперативної діяльності Служби безпеки України / Ю.О. Найдьон // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. –Випуск 42. – 2017. – С. 229-233.

26. Новицький Г.В. Теоретико-правові основи забезпечення національної безпеки України: монографія. / Г.В. Новицький – К.: Інтер технологія, 2008. – 496 с.

27. Обушенко О.М. Особливості вирішення службово-трудова спорів та правового захисту працівників ОВС України: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.05/ О.М. Обушенко; Х., 2002. – 16 с.

28. Пилипчук В.Г. Формування та розвиток правових засад діяльності органів державної безпеки України (1991-2003): Навч. Посіб. / В.Г. Пилипчук – К., 2005. – 203 с.

29. Проблеми правового регулювання виникнення трудових правовідносин з поліцейськими : монографія К.Ю. Мельник, С.М. Бортник, О.В. Худякова / за ред. К.Ю. Мельник : Харк. нац. ун-т внутр. справ,- Х. : У справі, 2017. – 230 с.

30. Пшонка А.В. Загальна характеристика соціально-правового забезпечення працівників прокуратури України / А.В. Пшонка. // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. – 2013. - №1. – С. 290-299.

31. Ситник Г.П. Концептуальні засади забезпечення національної безпеки України. навч. посіб. / Г.П. Ситник: у 3 ч. Ч. 3.: Державна політика та основи стратегічного планування забезпечення національної безпеки. – К.: НАДУ, 2010. – 208 с.

32. Ситник Г.П. Національна безпека України: теорія і практика: навч. посіб. / Г.П. Ситник, В.М. Олуйко, М.П. Вавринчук; за заг. ред.. Г.П. Ситника. – Хмельницький, К.: Кондор, 2007. 616 с.

33. Скакун О.Ф. Теорія держави і права. (Енциклопедичний курс): Підручник. / О.Ф. Скакун – Харків: Еспада, 2006. – 776 с.

34. Собовий О. Правовий статус судді в адміністративно-деліктному процесі: його сутність і проблеми визначення / О. Собовий // Адміністративний процес. – 2009. – № 11. – С. 149–152.

35. Сухонос В.В. Організаційно-правові проблеми кадрового забезпечення органів прокуратури : дис... кандидата юрид. наук: 12.00.10./ Шуба Володимир Васильович. Національна юридична академія України ім. Я. Мудрого. – Х., 1999. – 154 с.

36. Сухонос В.В. Організація і діяльність прокуратури в Україні: історія і сучасність. Монографія. / В.В. Сухонос – Суми. : ВДТ «Університетська книга», 2004. – 348 с.

37. Теорія та практика правоохоронної діяльності органів внутрішніх справ України: Навчальний посібник / за заг. Ред. д-ра юрид. наук, проф.. М.І. Іншина, д-ра юрид. наук, проф., чл.-кор. НАПрН України В.І. Олефіра. – К. «Хай-Тек Прес», 2012. – 1192 с.

38. Трагнюк Р.Р. Принципи і стандарти захисту учасників кримінального судочинства у міжнародних документах / Р.Р. Трагнюк // Право України. – № 8. – 2011. – С. 26–30.

39. Третьякова М.В. Правові основи забезпечення безпеки суб'єктів, що ведуть кримінальний процес / М.В. Третьякова // Форум права. – № 2. – 2010. – С. 509–514.

40. Фесенко Л.І. Правовий статус Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ у системі судового устрою : Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.10 / Л.І. Фесенко; О., 2011. – 20 с.

41. Хамула П.І. Правоохоронні органи в системі органів державної влади : Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.01/ П.І. Хамула; Х., 2016. – 20 с.

42. Хомин О.Й., Бутрин О.І. Правова основа соціального захисту працівників правоохоронних органів України / О.Й. Хомин, О.І. Бутрин // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. - № 2. – 2016. – С. 132-140.

43. Шмоткін О.В. Філософсько-правові аспекти діяльності СБУ по забезпеченню прав особи / О.В. Шмоткін // Наукові праці Одеської національної юридичної академії. – 2009. – С. 270-276.

44. Шопіна І.М. Правові та організаційні засади підвищення ефективності професійної діяльності слідчих органів внутрішніх справ України: дис... кандидата юрид. наук: 12.00.07./ Шопіна Ірина Миколаївна. Х. 2004. – 192 с.

45. Шопіна І.М. Правові та організаційні засади підвищення ефективності професійної діяльності слідчих органів внутрішніх справ України: дис... кандидата юрид. наук: 12.00.07./ Шопіна Ірина Миколаївна. Х. 2004. – 192 с.

46. Шуба В.В. Адміністративно-правові відносини в діяльності органів прокуратури України: загальнотеоретичні аспекти : автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07 / В.В. Шуба ; Нац. юрид. акад. України ім. Я.Мудрого. – Х., 2007. – 20 с.

47. Шумський П.В. Судові і правоохоронні органи України: опорний конспект лекцій. / П.В. Шумський – Тернопіль, ЛПЛЕЯ, 2000. – 186 с.

48. Юзікова Н.С. Судові та правоохоронні органи України: Навчальний посібник. / Н.С. Юзікова – Вид. 4, перероб. і доповн. – К.: Істина, 2006. – 320 с.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	3
ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПРАВОВИЙ ТА СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ПРАЦІВНИКІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ»	7
РОЗДІЛ 1. ВСТУП ДО ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ПРАВОВИЙ ТА СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ПРАЦІВНИКІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ»	10
Тема 1. Предмет та основні поняття дисципліни «Правовий та соціальний захист працівників правоохоронних органів»	10
Тема 2. Методологічні засади законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності.....	20
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ СЛУЖБОВО-ТРУДОВИХ ТА СОЦІАЛЬНО-ЗАБЕЗПЕЧУВАЛЬНИХ ВІДНОСИН ОКРЕМИХ ПРАЦІВНИКІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ.....	32
Тема 3. Правовий та соціальний захист працівників органів національної поліції.....	32
Тема 4. Правовий та соціальний захист працівників органів прокуратури.....	42
Тема 5. Правовий та соціальний захист працівників суду	53
Тема 6. Правовий та соціальний захист працівників органів служби безпеки.....	63
РОЗДІЛ 3. ФОРМИ ТА СПОСОБИ ЗАХИСТУ ПРАВ ПРАЦІВНИКІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ.....	75
Тема 7. Державний захист працівників суду і правоохоронних органів	75
Тема 8. Правові засоби вирішення службово-трудова спорів	87
СПИСОК НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТИВ ВИКОРИСТАНИХ У НАВЧАЛЬНОМУ ВИДАННІ.....	98
СПИСОК НАВЧАЛЬНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	105

ДЛЯ ПОДАТОК

ДЛЯ ПОДАТОК

Навчальне видання

СМОЛЯРОВА Марина Леонідівна

**ПРАВОВИЙ ТА СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ПРАЦІВНИКІВ
ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ**

Навчальний посібник

Комп'ютерний набір *Смолярова М.Л.*
Верстання ????????????

Підписано до друку *???.???.20??*. Формат 60×84/16. Ум. друк. арк. ____
Тираж ____ прим. Зам. ____.

Національний університет «Запорізька політехніка»
Україна, 69063, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 64
Тел.: (061) 769–82–96, 220–12–14

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 6952 від 22.10.2019